

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra psychologie

VÝBĚR A UŽITÍ VULGARISMŮ V ZÁVISLOSTI NA SITUACI U ŽÁKŮ A ŽÁKYŇ OSMÉ TŘÍDY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2011

Autorka práce: PETRA JANOVÁ

Vedoucí práce: PHDR. IRENA SMETÁČKOVÁ, PH.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a za použití zdrojů, uvedených v seznamu literatury.

V Kaplici dne 17. 6. 2011

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, Ireně Smetáčkové, za velkou ochotu, cenné rady a dodání motivace pro psaní.

Dále bych ráda poděkovala kolektivu učitelů/učitelek na Základních školách a na Gymnáziu, kteří mi vždy vyšli vstříc a umožnili mi provádět výzkum v rámci svých hodin.

Nakonec bych ráda poděkovala Iloně Nové, Petru Thürovi, Honzovi Červenému, Pavlu Janovi a Haně Kořínkové.

ABSTRAKT

Vulgarita je velice důležitý socio-psychologicko-komunikační jev, ovlivňující život většiny lidí. Přesto v České republice existují pouze tři výzkumy na toto téma. V poslední době je vulgarita čím dál tím častěji zmiňována v souvislosti s dětmi a adolescenty. Proto si tato práce klade za cíl zmapovat současnou verbální vulgaritu adolescentů, přesněji žáků osmé třídy. Frekvenci používání vybraných vulgárních slov, rozdíly používání vulgárních slov v závislosti na jednotlivém prostředí, míru vulgárnosti, jakou žáci/kyně přisuzují jednotlivým vulgárním výrazům. Zároveň, se tato práce snaží najít rozdíly v používání vulgárních slov u žáků a žákyň.

Výsledky výzkumu prokázaly, že existuje rozdíl v používání vulgárních slov mezi jednotlivými prostředími, ve kterých se žáci/kyně nachází. Zároveň existují rozdíly v používání vulgárních slov mezi žáky a žákyněmi. Výzkum ukázal, že na používání vulgárních slov mají větší vliv spolužáci a kamarádi, než velikost města, ve kterém jedinec žije. Tato práce se snaží proniknout do problému vulgarity u adolescentů, zmapovat základní vulgární slova, která žáci/kyně osmých tříd používají a vytvořit přehled o současné vulgaritě žáků/kyň, aby v budoucnu bylo možné vytvořit porovnání a informovat, jakým směrem se vulgarita adolescentů ubírá.

ABSTRACT

Vulgarity is a very important socio –psychological – communication phenomenon, affecting life of many people. However there are only three research papers in the Czech Republic concerning this topic. Lately, vulgarity has often been mentioned in connection with children and adolescents. Therefore the aim of this paper was to map current verbal vulgarity of adolescents, with the focus on students of the eighth grade of elementary school. This work deals mainly with frequency of using sampled vulgarism, differences of using vulgarism depending on circumstances, the intensity of vulgarity, which students attribute to sampled vulgarism. At the same time the research paper tried to find differences in using “bad words” by boys and girls.

Research findings proved the differences in using vulgarism depending on the circumstances in which the students act. At the same time there are differences in using vulgarism between males and females. The research also revealed that the usage of

vulgarism is more affected by schoolmates and friends than by the size of the city where the children live. The aim of this paper was to tackle the problem of vulgarism usage by adolescents, to map the basic “bad words” which are being used by the students of the eight grade. The aim of the paper was also to create an overview about the current vulgarism used by students in order to provide comparison in the future and to inform in which direction the usage of vulgarism by adolescents is developing.

OBSAH

I. Teoretická část	8
1. Úvod	8
2. Verbální vulgarita	9
2.1. Rozdělení verbální agrese.....	10
2.2. Historický vývoj verbální agrese.....	11
2.3. Funkce vulgarity	13
2.4. Důvody pro používání vulgárních slov	15
2.5. Kdy a jak se děti sprostá slova učí	17
2.5.1. Učení se sprostým slovům v prvních letech života.....	18
2.6. Genderové rozdíly v používání vulgárních slov	20
2.7. Druhy vulgárních slov	22
3. Adolescence a vulgární slova	23
3.1. Teorie adolescence s důrazem na vysvětlení vulgarity.....	25
3.1.1. Teorie bouře a konfliktu.....	25
3.1.2. Teorie splnění vývojového úkolu.....	25
3.1.3. Adolescence jako utváření vlastního vývoje.....	26
3.2. Proces socializace v adolescenci a jeho vliv na používání vulgárních slov.....	27
3.3. Subkultura mládeže.....	29
3.4. Příčiny, proč adolescenti používají specifické výrazové prostředky	30
II. Empirická část	32
4. Cíle výzkumu a výzkumné otázky	32
5. Výzkumný soubor	33
5.1. Charakteristika výzkumného souboru.....	33
5.2. Stručná charakteristika jednotlivých škol	34
6. Metody získávání a zpracování výzkumných dat	35
6.1. První část výzkumu	35
6.2. Druhá část výzkumu.....	35

6.3. Metody zpracování dat.....	37
6.3.1. Rozdělení vulgárních slov.....	37
7. Výsledky a jejich interpretace.....	38
7.1. Výsledky.....	38
7.1.1. Intenzita.....	38
7.1.2. Frekvence používání.....	40
7.1.3. Používání vulgárních slov doma za přítomnosti rodičů	41
7.1.4. Používání vulgárních slov ve škole za přítomnosti učitele/ky.....	43
7.1.5. Používání vulgárních slov mezi kamarády.....	45
7.1.6. Používání vulgárních slov před člověkem, který se žáku/kyni líbí.....	46
7.1.7. Používání vulgárních slov o samotě	47
7.1.8. Vliv třídy na používání vulgárních slov	49
7.1.9. Připsaná slova	49
7.2. Hlavní výzkumná zjištění a jejich interpretace.....	50
8. Diskuze.....	52
9. Závěr	57
Literatura	59
Přílohy.....	61

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ÚVOD

„Kurva, ty kokote jeden zasranej!“ V mnoha lidech tato věta vyvolá stud, ruměnc na tváři, lehké pousmání. Někdo si možná pomyslí: „To se mě netýká.“ Ale to se plete. I když konkrétní člověk vulgární slova aktivně nepoužívá, tak okolní společnost ano. Jay (2009) ve svém textu uvádí, že vulgarita a klení je sociokulturní, psychologický a emocionální fenomén. Vulgarita, byla, je a bude součástí každé kultury. Jay (2009) dále uvádí, že vulgární slova existují proto, že jsou výjimečná ve sdělování emocí v takové intenzitě, které nevulgární slova schopna nejsou. Je jimi možno vyjádřit intenzivní hněv, frustraci, bezmocnost a zároveň i radost, hluboké pochopení, nadšení. Vulgární slova nemají jen negativní účinky, jako zesměšnění či uražení druhého člověka. Vulgární slova pomáhají vypouštět přetlak, který v sobě jedinec má. Mají tedy psychohygienickou funkci. Vyslovení, nebo alespoň pomyšlení si sprostého slova na vrub osoby, která provedla něco ošklivého, pomáhá jedinci se s tímto faktem vyrovnat. Nebo nadávka, když se nám něco nezdaří. Použití vulgárních slov minimalizuje fyzické útoky na druhé lidi. (Díky pocitu, že je druhému ublíženo alespoň verbálně, se snižuje potřeba ublížit druhé osobě fyzicky.)¹ Vulgární slova jsou důležitá i pro vtipy a humor, jak uvádí Svěrák (in Hermochová, 2009), příkrášlují vyprávění historek a příběhů. Dávají jim punc jedinečnosti.

Ve společnosti převládá názor, že mládež čím dál víc užívá sprostá slova a i společnost celkově hrubne. Jsou to však pouze názory a výzkumů na toto téma v České republice je poskrovnu, konkrétně pouze tři. „Výzkum na téma vulgarismy“ z roku 2009, jehož autory jsou V. Franče a M. Hassairi, bakalářská práce mé spolužačky Hany Novotné z roku 2010 s názvem „Vulgarita dívek a chlapců ve 3. a 7. třídě základní školy“, která mi byla při psaní této práce velkou inspirací, a výzkum „Žákovský slang“ z roku 2006².

Ve své práci se věnuji žákům osmé třídy základní školy/gymnázia a jejich užívání sprostých slov. Pro vysvětlení fenoménu vulgarity a představení mého výzkumu je nutné explicitně uvádět vulgární slova. Doufám, že nikdo z čtenářů nebude pohoršen.

¹ Existují ovšem i teorie, že je to přesně naopak. Použití vulgárního slova agresí posílí a násilí po něm následuje spíše, než po slovu nevulgárním.

² Tento projekt společně realizují výzkumná agentura Factum Invenio, společnost BEL Sýry Česko, výrobce sýrů Veselá kráva, a v roli odborného garanta Ústav pro jazyk český AV ČR.

Ze začátku jsem byla nervózní, vulgární slova mi nešla vyslovit snadno. Ale po neustálém opakování a přemýšlení o nich s jejich vyslovením již problém nemám.

Proto jsou v teoretické části obsažena dvě hlavní témata. Vulgární slova a adolescence. V první části se přímo věnuji verbální vulgaritě, rozepisuji zde její druhy, důvody pro používání vulgárních slov, funkce vulgarity a genderové rozdíly v používání sprostých slov. V části věnované adolescenci jsem se snažila přiblížit různé teorie adolescence a jejich vysvětlení, proč právě dospívající používají vulgární slova ve zvýšené míře. Zároveň jsem zde nastínila proces socializace a jeho vliv na užívání sprostých slov.

2. VERBÁLNÍ VULGARITA

Podle Hartla (2000) je verbální agresivita agresivitou slovní, která se projevuje hrubým vyjadřováním, nadávkami a slovním útokem směřovaným na druhou osobu nebo skupinu osob.

Timothy Jay (2009) ve své studii uvádí, že sprostá slova jsou taková, která jsou zakazována a za které je jedinec trestán, protože je zde předpoklad, že při jejich vyslovení nebo napsání by mohla někomu ublížit. Přičemž ale nikdy nebylo specifikováno, komu by tato slova ublížila (řečníkovi, posluchači nebo společnosti) a jaká je podstata tohoto ublížení (Heins, 2007 in Jay, 2009).

Lingvisticky jsou hranice vulgarity jasně stanovené. Co vulgární je a co již není. Společenské hranice sprostých slov ovšem nejsou nikde jasně stanoveny a dány. Jaké slovo sprosté je a jaké již není, určují téměř vždy svým způsobem vyjadřování autority. U dětí to jsou nejdříve rodiče. Pokud rodiče budou před dítětem používat sprostá slova, nastaví limit, že tato slova se normálně používají a dítě je bude brát jako všeobecně použitelné – potlačí se jejich psychohygienická funkce. Poté škola³ a učitelé v ní, dále skupina vrstevníků nebo parta. Problémem je, pokud jednotlivé autority nemají stejný názor na to, která slova vulgární jsou a která ne. V tomto případě začne docházet mezi autoritami k neshodám a dítě je zmatené. Například doma slovní spojení „Běž do prdele“ používá často, stejně jako jeho otec a matka. Ale ve škole je za toto spojení trestáno. Problémem

³ Tyto dvě tendence jdou v určitém čase vedle sebe. Někdy mohou jít i výrazně proti sobě. Navzájem se ovlivňují.

je, že hranice mezi sprostými a nesprostými slovy je velice vágní a nelze ji přesně definovat. Každý člověk si hranici vytváří podle svých zkušeností, a proto v běžném životě může docházet k neshodám, co se chápání sprostých slov týče. Kromě toho jsou při konverzaci důležité i paralingvistické projevy, vztah odesílatel sdělení a jeho příjemce, situační kontext a aktuální psychické nastavení aktérů komunikace.

2.1. Rozdělení verbální agrese

Verbální agrese nejsou pouze vulgární slova vyslovovaná při naštvání, zklamání nebo jako urážka. Verbální agrese má více dimenzí a proto je dobré si je představit. Je důležité vymezit přesně verbální vulgaritu, o které se v této práci bude jednat.

Martínek (2009) dělí agresi prvotně na verbální a fyzickou. Verbální agrese je slovní napadení druhého člověka, sama sebe, věci, zvířete. Fyzická agrese je fyzické napadení člověka (i sebe, poté se jedná o autoagresi), zvířete, nebo věci. Dalšími dimenzemi dělení jsou aktivita - pasivita a přímost - nepřímá agrese. Díky těmto dvěma dimenzím můžeme mluvit o následujících čtyřech druzích verbální agrese.

- Verbální aktivní přímá agrese:

Pod tento druh patří nadávky, urážky, znevažování, slovní ponižování. Ve školním prostředí je tato forma agrese jednou z nejčastějších. Často se stává, že jedinci tento druh agrese vůbec neberou jako agresi. Stala se způsobem jejich komunikace. Naopak, pokud má jedinec (toto se děje spíše ve školní třídě) dostatečnou zásobu vulgárních slov a nebojí se je používat, tak se stává hvězdou třídy a od ostatních za svou verbální agresi sklízí obdiv a uznání.

- Verbální aktivní nepřímá agrese:

Nejčastějším projevem tohoto druhu agrese jsou pomluvy, nebo nadávky vyslovované za zády jedince, které jsou adresovány. Pomluvy by se daly charakterizovat jako vymyšlené příběhy a fakta, která jsou řečena proto, aby druhému ublížila, nebo ho zesměšnila. Příkladem ze školy je záměrné chybné napovídání spolužákovi při zkoušení. Výsledkem toho je zesměšnění žáka jak učitelem, tak i jeho spolužáky.

- *Verbální pasivní přímá agrese:*

Tato agrese spočívá v naprostém ignorování oběti. Agresor na oběť své agrese nereaguje, chová se, jako by v jeho přítomnosti jedinec nebyl. Nereaguje na pozdrav, odmítá odpovědět na jakoukoli otázku. Záměrně (a často i velice nápadně) druhého člověka přehlíží. Pokud má agresor ve školním kolektivu výsadní právo, může dojít až k tomu, že se s tímto jedincem nebude bavit vůbec nikdo a on bude úplně vyloučen z třídního kolektivu.

- *Verbální pasivní nepřímá agrese:*

Znamená nezastat se někoho, kdo je neprávem obviněn, tj. pokud vím o jeho nevině. Ve školních třídách je tato forma agrese také poměrně častá. V mnoha třídách se nachází jedinci, kteří mají problémy s chováním. Vzhledem k tomu, že se často účastní šarvátek nebo jiných prohřešků vůči školnímu řádu, tak se na ně snadno svede prohřešek někoho jiného, s kterým on nemá nic společného.

Ve své práci téměř vždy mluvím o verbální agresi přímé. Existuje ovšem rozdíl mezi vulgaritou a verbální agresí. Vulgarita by se dala chápat jako krutost, surovost. Výrok nemusí obsahovat sprostá slova a přitom může být považován za vulgární. Agrese je chování, které vědomě a záměrně ubližuje. Vulgarita nemusí být vědomá a záměrná.

2.2. Historický vývoj verbální agrese

Vulgární slova jsou fenomén, který se v naší společnosti objevuje již od pradávna. Například ve hře Mastičkář, která je vložena do vážné velikonoční hry Tři Marie. V Mastičkáři je použito mnoho vulgárních výrazů. Jedním z příkladů je popis toho, jak byl Abrahámův syn vyléčen vylitím kvasnic na zadnici.

Podle ruského filosofa, lingvisty a literárního vědce Michaila Michaloviče Bachtina (in Hoskocová, 2009) souvisí vulgarita také s tzv. „karnevalovou kulturou“. Ta by se dala nazvat překročením hranic normality. Karnevalová kultura existuje jako opak ke kultuře vážné, formální, důstojné. Funguje jako ventil bytostně lidských potřeb. Při karnevalu je téměř vše dovoleno. Hodnoty, které jsou normálně respektovány, jsou svrženy do bláta a pošlapány. Jsou vystaveny posměchu. A k tomu se velmi často používají i vulgární slova.

Dříve byla vulgární slova používána jen některými sociálními skupinami. Ve středověku to byla chudina, služebnictvo, šašci atd. Ve 20. století se vulgarismy přesunuly do dělnické třídy, hospod, sportovních klubů. V zemích, kde se k moci dostala komunistická strana, se sprostá slova dostala na černou listinu. V oficiální literatuře byla proti nim zavedena tvrdá cenzura⁴. Jako reakce na toto čištění by se dalo chápat nadužívání sprostých slov v undergroundové literatuře a celé kultuře. Dnes již nejsou vulgární slova přítomna pouze v některé společenské vrstvě. Vulgární slova používají všechny společenské vrstvy.

Sprostá a vulgární slova se v posledních letech používají mnohem častěji. Timothy Jay (2006) spočítal, že v padesátých letech připadalo na jeden hollywoodský film v průměru 1,5 sprostého slova. V sedmdesátých letech to bylo 24 sprostých slov na jeden film a v letech osmdesátých již 81 sprostých slov na jeden film.

I podle spisovatele Aleše Cibulky (in Hoskovcová 2009) se vulgární výrazy zapojují do běžné mluvy stále častěji. S tímto názorem souhlasí i Hoskovcová (2009), která dodává, že tolerance k vulgárním výrazům se zvyšuje. Každý živý jazyk se vyvíjí, mění, přizpůsobuje měnící se kultuře. Například slova, která byla dříve užívána jako běžná „nevulgární“, dostávají označení sprostá. Příkladem tohoto trendu může být slovo šukat, které dříve označovalo pohyb sem a tam (každý jistě zná větu z knihy Babička od Boženy Němcové: „Babička šukala po světnici“). Dalším příkladem může být slovo mrdat, které dříve označovalo krouživý, vrtivý pohyb, nebo slovo kurva/kurvička. Jako kurva byla dříve označována mladá dívka. (Matka mohla o svých dětech říci: „Máme doma dva hošíky a jednu kurvičku“). Je ovšem možné, že dříve byla vulgární jiná slova, která dnes svůj vulgární význam ztratila. Poté by bylo možné, že objem vulgarity je stále stejný. Pouze se změnila používaná slova.

Další možné vysvětlení zvýšeného výskytu vulgarity nabízí psychoanalytik Jiří Kocourek (in Kramulová, 2009 str. 21). Kocourek spojuje vulgaritu s agresivitou. Říká, že: „Národy, které delší dobu žijí v míru, bez výraznějších konfliktů, nemají prostor, v němž by se agresivita mohla uvolňovat bojem. Nárůst určitého drsnějšího, agresivnějšího

⁴ Příkladem může být dílo Bohumila Hrabala. Jeho Jarmilka tak v prvním vydání vyšla až komicky vyčištěna od všech neslušností. „Kráčím podle ní a šeptám: Jarmilko, kdepak budeme mít svatbu? A ona mi odpovídá: Až pokvetou hovna (nahrazeno kravincem). Rozhorluji se na oko: Ale, ale, jak to tak, to už mne nemáte ráda? A ona beze zbytku tvrdí: Ne- protože lítáte, jako byste měl v prdeli (nahrazeno zadkem) šípy!“

chování v situacích běžného života i nárůst slovní vulgarity vnímám do určité míry i jako odraz této skutečnosti.“

Zároveň je otázkou, kdo přesně určuje, co je vulgární. Pokud by to byla společnost, poté by bylo snadné říci toto a toto slovo je vulgarismus. Pokud je ovšem vulgarita určována jedincem, tak je její určení spornější. Společnosti se může zdát, že jedinec je vulgární. Ovšem pro jedince jeho výrok vulgární nebude, protože použitá slova za vulgární již nepovažuje.

2.3. Funkce vulgarity

Podle Svěráka (in Kramulová, 2009), jsou funkce vulgarity čtyři. Úlevná, rozněcovací, potupující a komická. Funkce, které ve svém výzkumu uvádí Franče a Hassairi (2009) jsou velmi podobné, ale navíc je zde přidána funkce kompenzace aktivovaného komplexu méněcennosti.

- Funkce úlevná:

Tato funkce by se dala nazvat i jako funkce homeostatická, nebo psychohygienická. Pomáhá udržovat rovnováhu organismu. Obecně by se dalo říci, že funguje jako ventil. Pokud se například praštíme do prstu kladívkem, tak je třeba si „ulevit“. I samotné označení „ulevit si“ naznačuje, že je třeba něco „pustit ven“. A v tomto případě, podle Svěráka (in Hoskovcová, 2009), nám nepomůže doprkvancic, nebo doprkýnka. Je třeba říci to pravé slovo, jinak se nám neuleví. Tímto vulgární slova přispívají k celkové rovnováze a relaxaci organismu, protože ventilují napětí, úzkost a frustraci.

Vulgarismy slouží i jako odklonění fyzické agrese. Pokud si člověk „uleví“ verbálně, snižuje se potřeba druhého člověka fyzicky napadnout. Vulgární slova jsou často používána vůči druhé osobě, věci, zvířeti, která je buď přítomna, nebo není. Pronesení vulgárního výrazu by se dalo chápat jako kompromis mezi potřebou ublížit druhé osobě, která mě naštvála, a ovládnutím agrese. Franče a Hassairi (2009) uvádí: „Podstatný psychodynamický moment je okamžik, kdy zvýšená úzkost může přerůst v agresivní útok (jako reakce na pocíťované ohrožení), ale pokud je tato úzkost (frustrace) zmírněna, uvolněna použitím vulgárního slova, zmizí i „palivo“, které by jinak potencionálně vedlo k

„nastartování násilí“. Sprosté „ulevení si“ je tedy ve většině případů prevencí násilného chování.“

- *Funkce rozněcovací:*

V tomto případě slouží vulgarismus jako provokace vedoucí k nastartování protivnickovy agrese. Pokud je sprosté slovo, nebo v tomto případě spíše sprostá slova, užito k vyprovokování protivníkovi agrese, tak je jimi většinou útočeno na slabé místo protivníka.

Rozněcující funkce může mít i jiný charakter. Sprostá slova, mohou v určité chvíli, za přítomnosti určitého druhého člověka rozněcovat sexuální touhu a sexuální chtíč. Při sexu, nebo i intimních chvílích zní knižní, medicínská pojmenování trochu nemístně (stejně jako pojmenování užívaná s dětmi). Proto milenci často používají slova, která by mohla být označena za vulgární.

- *Funkce potupující:*

Třetí funkcí, kterou může použití vulgárních slov mít, je potupit někoho, ublížit někomu. Říci druhému člověku, co si o něm myslíme (v negativním slova smyslu). S tímto aspektem vulgárních slov souvisí i projevy dominance, nadřazenosti, obrany vlastního prostoru a moci v mezilidských interakcích. Tím, že ponížím druhého, když proti němu použiji vulgární slovo, sama sebe povýším. Dalo by se říci, že používání vulgárních slov při slovní hádce nebo argumentaci, je jakýmsi ekvivalentem používání nože v souboji.

Cílem takovéto argumentace většinou bývá vyjasnění si hierarchického postavení v mezilidském vztahu.

- *Funkce komická:*

Sprostá slova mají nezastupitelné místo ve vtipech, vtipných scénkách, v humoru celkově. Jak uvádí Svěrák (in Hermochová, 2009) „Tu (funkci komickou) využíváme i v našem divadle, a to tak, že v kontextu, skoro by se dalo říci vědeckém a slušném najednou prásk, přijde sprosté slovo. My tomu říkáme šrapnel. Padne vulgární slovo a vzbudí to smích.“

- *Vulgarismus jako kompenzace aktivovaného komplexu méněcennosti:*

Takto mohou vulgarismy fungovat, pokud je použijeme na účet třetích osob.

Ani jeden z autorů do výčtu funkcí ovšem nezařadil funkci sociální, která je podle mého názoru také důležitá. Díky vulgaritě jedinci mohou dosahovat v rámci své skupiny vyššího postavení, respektu. Používání stejných vulgárních slov usnadňuje začlenění do kolektivu. Proto by ve výčtu funkcí neměla chybět funkce sociální.

2.4. Důvody pro používání vulgárních slov

Timothy Jay (2009) říká, že důvodů pro používání vulgárních slov je mnoho. Většinou záleží na cílech mluvčího. Použití sprostých slov v řeči je jako použití klaksonu u auta. Můžou představovat mnoho emocí.

Zároveň nad použitím sprostých slov máme různou kontrolu. Od spontánně vyslovovaných (automatická reakce v neočekávané situaci, např. při poranění nebo jako výstelkové slovo. Často je používáno slovo vole), přes částečně kontrolované až po vulgární slova, jejichž vyslovení máme zcela pod kontrolou (vulgární vtipy).

Zbyněk Vybíral (in Tvarůžková, Ludvíková 2004) sestavil přehled nejčastějších důvodů, proč se lidé uchylují k nadávkám. Proč vulgární slova používají. Ať už vědomě, nebo zcela nevědomky.

- Uvolnění napětí a pocitu frustrace:

Ventiluje se zklamání, agrese, hněv, podráždění. Je to „upuštění přetlaku“. Podobné to je i s křikem. Dalo by se říci, že křik je zvukově intenzivnější výdej energie. U sprostých slov to je obsahově intenzivnější výdej energie.

- Povzbuzení, dodání sil:

Pokud se člověk povzbuzuje, tak je spíše pravděpodobnější, že svého vytyčeného cíle dosáhne. Pokud si jedinec říká: „Nemám na to“, zvyšuje pravděpodobnost, že na to opravdu nemá a svého cíle nedosáhne. Když si někdo říká: „Já na to mám“, tak svého cíle spíše dosáhne. Pokud je ale motivační věta: „Já na to, kurva, fakt mám“, tak cítí zintenzivnění vnitřního povzbuzení daleko více. To samé se děje, pokud takto motivuje někdo zvenku. Často si tohoto povzbuzení můžeme všimnout ve sportu, kdy se s tím trenéři „neserou“ a na své svěřence křičí: „Neser se s tím, ty jsi lepší, než ten kokot. Vymrdej s ním.“ A často používají i mnohem vulgárnější výrazy a s větší frekvencí.

- Snaha o začlenění:

Když se někdo chce stát členem party, kde je běžné říkat vulgární slova, musí je začít říkat také. V tomto případě sprosté slovo slouží jako odznak party, dá se podle něj vysledovat skupinová příslušnost. V takovýchto případech se dokonce může vyprazdňovat sémantika nadávky a oslovení „ty vole“, „ty šulíne“, nebo „ty krávo“ dostává zcela jiný nádech. Je to spíše potvrzení, že oslovující i oslovovaný patří k partě. Příslušníci party se tak normálně oslovují a nechtějí tím nijak ublížit nebo zdevalvovat oslovovaného.

- Úzkost a strach:

Další důvod pro používání sprostých slov se týká okamžiků, kdy je někdo zahrán do úzkých, má strach. Jako by to byla poslední zoufalá obrana. „Co mi to, vy čuráci, děláte?“ Použitím dostatečného a trefného množství sprostých slov může dojít k zastrašení útočníka. V této chvíli také dochází k posílení sebevědomí jedince, který vulgární slova používá.

- Snaha potupit:

Důvod, proč členové party někomu opakují: „Jsi úplný kretén, jsi hovno,“ je snaha o to, aby si i on sám o sobě myslel, že takový je. Aby vzal jejich hodnocení za své. Tato snaha je neúčinnější, pokud jsou haněni nejbližší (rodiče, prarodiče, kamarádi.) Toto je velmi dobře vidět u jihoevropských národů. Zde je největší urážka, pokud je pohaněna jedincova matka. V češtině bychom mohli najít urážku „z kurvysyn“, která říká, že jedincova matka se prodává za peníze.

- Postrašení, boj proti protivníkovi:

Pokud jedinec chce někoho vylekat, získat nad ním převahu, nebo moc vulgární slova se jen sypou, výstup je velmi živelný, je zběsilý a nepřehledný. Může to vypadat, jako by agresor kroužil okolo své oběti a zběsile mával rukama. Zároveň, pokud je to boj proti protivníkovi, může zde velkou roli hrát strach a úzkost, která toto chování pohání.

- Snaha o odlišení:

Lidé často používají vulgarismy, aby se odlišili od ostatních. Od těch slušných. Chtějí působit drsně. Hermochová (2009) uvádí, že Adina Mandlová často a ráda šokovala společnost tím, že se uprostřed hovoru v nóbl společnosti zvedla a nonšalantně pronesla:

„Promiňte, ale musím se jít vychcat...“ Slovem „vychcat“ si zajistila dostatek pozornosti a zároveň dostala nálepku „rebelky“, což může být ve společnosti žádoucí.

- *Snaha být módní:*

Také vulgární slova přichází v módních vlnách. A kdo chce být „cool“, musí je užívat. Tento důvod často stojí za používáním určitých sprostých slov u adolescentů. Není to ovšem vlastní pouze adolescentům. Může se stát, že rodiče nebo prarodiče se chtějí přiblížit svým potomkům (vnoučatům), být více přátelští, a proto začnou používat sprostá slova. Jean Aitchison (2006) tento fakt vysvětluje. Vulgární slova jsou stále více používána jak moderátory v televizi, politiky, tak i herci v seriálech, nebo hrdiny v knihách. Uvádí příklad z bestselleru od Zadie Smith, Bílé zuby, kde hrdina Mickey používá v hovoru slovu „fuck“ (do češtiny by se dalo přeložit jako zasraný nebo nasrat).

Ani dospělí nejsou proti vulgárním slovům imunní. Pokud se s nimi setkávají často, mohou nabýt dojem, že lidé, kteří vystupují v seriálech a knihách (často lidé krásní, oblíbení a úspěšní) používají vulgární slova zcela běžně. A proto, pokud chtějí být jako oni (tento proces funguje téměř vždy na implicitní rovině), používají stejnou, nebo podobnou mluvu.

- *Nápodoba:*

Hodně sprostě mluvících dětí se takto naučilo mluvit doma. Rodiče používají vulgární slova, když komunikují jeden s druhým, nebo když mluví na dítě. Malé dítě nedokáže rozlišit vulgární význam slova. Proto může používat slovo hovno stejně často, jako používá slovo stůl. Děti se sprostá slova také učí od sourozenců (hlavně od těch starších), od ostatních dospělých. Nejvíce sprostých slov se dítě zřejmě naučí v mateřské škole a ve škole základní. Tam stačí, aby ve třídě bylo jedno dítě, u kterého doma se běžně sprostá slova používají. Děti vidí rozruch, který se okolo sprostých slov šíří, ten se jim líbí, a proto je začnou používat také. Velký vliv na používání vulgárních slov mají i média.

2.5. Kdy a jak se děti sprostá slova učí?

Již ve filozofii se vedl spor, zda se dítě rodí jako „tabula rasa“ a jeho vlastnosti a charakter jsou tvořeny pouze vnějším prostředím⁵, nebo zda se rodí plně vybaveno a vnější

⁵ Empiristické teorie, ve filozofii reprezentované zvláště výrazně J. Lockem.

prostředí na něj nemá téměř žádný vliv⁶. Tento spor si můžeme převést i na verbální agresi. Rodí se jedinec již s předpoklady, že bude ve svém životě používat vulgární slova, skrze genetickou zátěž (toto je ovšem nativismus zavedený do nejvyšší krajnosti), nebo se použití sprostých slov učí až během života vlivem působení exogenních vlivů?

Nyní převládají teorie interakční, synergické, které spojují empirismus a nativismus. Jejich výstupem je, že člověk se rodí s určitou genetickou výbavou, ale exogenní vlivy určí, zda se tato výbava projeví, nebo ne.

Chlapec se může narodit s bodovou mutací v oblasti kódující MAO A. To je oblast, kde je kódován enzym tryptofan. Tento enzym pomáhá při syntéze serotoninu v mozku. Pokud je tento enzym méně aktivní, tak je větší pravděpodobnost výskytu agresivního chování, které je téměř vždy spojeno i s verbální agresivitou.

Pokud ale vyrůstá v rodině, kde není vystaven působení agresivního chování (a s ním spojeného vulgárního projevu), tak má podstatně menší pravděpodobnost chovat se sám agresivně. Pokud ovšem chlapec s touto mutací bude vystaven agresivnímu chování (a s ním spojeného vulgárního projevu) je mnohonásobně vyšší pravděpodobnost násilného chování a častějšího používání vulgárních slov.

2.5.1. Učení se sprostým slovům v prvních letech života

Když dítě začíná mluvit, používá slova, která okolo sebe slyší. Dítě se slova, stejně tak i vulgární slova učí nápodobou. Pokud rodiče, nebo opatrovníci užívají vulgární slova nadměrně často (ne jen pro jejich psychohygienickou funkci), označují předměty, osoby v okolí dítěte vulgárně, dítě toto označení převezme a bude ho používat samo. Místo slova záchod bude používat hajzl, sestře může říkat čubko, psa bude oslovovat „ty bestie“⁷. Toto je považováno za vulgaritu z hlediska společenského. Ovšem z hlediska jedince se již o vulgaritu jednat nemusí. Pokud slova nechápe jako vulgární, poté nemá pocit, že by svým výrokem překračoval nějaké normy.

Případ, který jsem popsala v předchozím odstavci, není až tak běžný. Takovéto množství vulgárních slov je používáno většinou u rodin, které patří do nižších sociálních

⁶ Nativistické teorie, ve filosofii reprezentované většinou v racionalistické podobě, např. u C. W. Leibnitze.

⁷ Vulgarismy mohou být polysemické. Vykročení z normy může být i do kladu. Poté je oslovení „ty bestie“ spíše mazlivé a není myšleno vulgárně.

vrstev. (V České republice to jsou především rodiny složené z příslušníků romského národa.) Většinou to ale bývá tak, že dítě okolo sebe mnoho sprostých slov neslyší. Rodiče i jiní lidé se snaží před dítětem sprostých slov vyvarovat. I přes veškerá opatření se dítě ale často nějaké vulgární slovíčko naučí. Může to být od dětí na pískovišti, od staršího sourozence, nebo od pána v obchodě. Dítě nové slovo přirozeně testuje na lidech okolo a sleduje jejich reakce. Podle nich poté slovo dál používá, nebo nepoužívá. Pokud způsobí použité slovo rozruch, dítěti se to líbí a toto slovo používá dál. Neví ale, co toto slovo doopravdy znamená. Pouze reaguje podle okolí. Sprostá slova rozruch velmi často způsobují. Rodiče jsou zmateni a neví, jak na tato slova reagovat. Jejich reakce může být zmatená, intenzivní. To dítěti vyhovuje, líbí se mu rozruch, který způsobilo, pozornost rodiče (dlouhé vysvětlování, nebo emocemi nabitě zakazování).

Antier (2004) vysvětluje vulgaritu tak, že okolo tří let se děti již naučily zachovávat čistotu. Dříve, dokud své vyměšování neměly zcela pod kontrolou, provokovaly tím, že se počůraly, pokakaly. Nyní přechází na jinou formu provokace a tou je používání sprostých slov. Chtějí ukázat, že už nejsou zcela závislé na tatínkovi a mamince. Uvědomují si, že toto jsou slova zakázaná, a proto je rády a hojně používají před kamarády, jinými dospělými lidmi, aby ukázaly, že už umí oponovat.

Děti sprostými slovy také ukazují, jakým utrpením prošly, když se učily udržovat osobní hygienu. Čím blíže má sprosté slovo k výměškům (tato slova bývají také často zvukomalebná⁸), tím raději ho používají. Čím více byly zahanbovány, když se počůraly, pokakaly, tím větší bude jejich vynalézavost a tím raději budou opakovat neslušná slova, která objevily (Antier, 2004).

Ve věku adolescence již děti většinou chápou, že některá slova jsou sprostá, vulgární. Již si sami dokážou rozhodnout, jaká slova jsou v určité situaci vhodná a jaká ne. Dokážou na základě anticipace budoucích událostí odhadnout, jaké sankce budou následovat, za užití vulgárního slova v nevhodné situaci. Toto potvrzuje i Aitchison (2006), která říká, že adolescenti jsou již schopni přizpůsobit lingvistický slovník situaci, ve které se sami nachází. Tato schopnost se ovšem zakládá na osobním vyhodnocení každé situace adolescentem. Zároveň je důležité, jaká slova obsahuje slovník, který má k této situaci přiřazený. A toto vyhodnocení může být u každého adolescenta jiné. Závislé na tom, jaké zkušenosti v průběhu socializace nasbíral.

⁸ Například slova srát nebo chcát.

Každý adolescent má určitý set sprostých a slangových slov, která používá. Velmi důležitou roli zde hrají vrstevníci. Protože se adolescent emancipuje od rodiny, stávají se vrstevníci důležitým referenčním rámcem. Jedinec používá taková slova, aby byl vrstevníky kladně přijímán, aby si zde vydobyl postavení,

2.6. Genderové rozdíly v používání vulgárních slov

Genderová identita dívek a chlapců je vytvářena již od narození. Navzdory přesvědčení o převládající biologické podmíněnosti vzniká většina rozdílů mezi ženami a muži působením či spolupůsobením sociálních vlivů (Smetáčková, 2009). Rodiče se jinak chovají ke svému synovi a jinak ke své dceři. Nabízí jim jiné hračky, oblékají jim oblečení jiné barvy, jinak na ně mluví atd. Chlapcům se obecně dostává více pohybové a děvčatům více řečové stimulace. Ve společnosti jsou vytvořeny a reprodukovány obrazy „správných žen“ a „správných mužů“. Jedinci si vytváří svoji genderovou identitu na pozadí těchto obrazů, v jejichž přijetí jsou silně podporováni.

Při výzkumech sociálního chování bylo zjištěno, že muži a ženy, chlapci a dívky, se nejvíce liší v míře agrese. Chlapci jsou agresivnější než dívky, jak dokládá Antier (2004) průzkumem pracovníků Kolumbijské univerzity⁹. Vysvětlením tohoto fenoménu je především sociální učení, neboť chlapecká agresivita je podporovaná již od narození.

Například pláč dítěte je okolím pochopen a interpretován jinak, když jde o chlapce, než když pláče dívka. U dívky je za důvod pláče častěji považován strach a úzkost. Za důvod pláče u chlapců je častěji označován vztek. Díky reakcím okolí si chlapci následně budou myslet, že vztek prožívají častěji (než dívky). A se vztekem se velmi blízce váže i agrese, včetně agrese verbální.

Ta se vytváří díky utvrzování pomocí pochval a trestů (například, pokud kluk pláče a rodič mu řekne: „Nebud' baba a neplakej!“). Dále imitací jedince, který je za své chování pochválen (je více pravděpodobné, že dívka bude imitovat dívky/ženy a chlapec chlapce/muže). Na vytváření generových rolí se podílí i identifikace s jedincem a převzetí

⁹ S tímto tvrzením by se ovšem dalo polemizovat. Například Amazonky (v řecké mytologii národ bojových žen, které sídlily na ostrově Lemnu a na severním pobřeží Malé Asie) vedly své kmeny, bojovaly v bitvách a jejich muži se starali o domácnost a o děti.

jeho pohledu na genderové role. Jedinec se učí jednotlivé role i dáváním smyslu jednotlivému chování.

I na samotné použití vulgarity u dívek a chlapců společnost reaguje jinak. U dívek je to reakce ve smyslu: „Takhle nemluv, to se pro dívku nehodí“. U chlapců se reakce vztahují spíše k místu použití vulgarity. „Ve škole se sprostě nemluví.“ Tudiž to znamená, že na jiném místě vulgárně mluvit může.

Dalším možným vysvětlením větší agresivity chlapců je, že v androcentricky orientované společnosti se chlapci domnívají, že je spravedlivé, když se jim dostává více pozornosti a mimoděk si více pozornosti také nárokují. Když se jim jí dostává méně (případně i „jenom“ stejně jako dívkám), nabývají dojmu, že jsou diskriminováni (Spenderová, 1985 in Helus 2007). Proto, pokud mají pocit, že je jim věnováno málo pozornosti, ji na sebe strhávají. A jedním z prostředků upoutání pozornosti je používání vulgárních slov.

Genderové role se vytváří interakcemi s ostatními jedinci a to postupně a již od narození. Neexistuje jednotná teorie, která by vysvětlovala celý proces vytváření genderové role.

Díky výše popsaným mechanismům si jedinec vytvoří svou vlastní představu a roli muže a o roli ženy, kterou potom uplatňuje v praxi.¹⁰ Chová se podle ní, nebo požaduje, aby se podle ní chovali jiní. Představa každého jedince je individuální a jedinečná. Přesto ale existují obecné, kulturní představy o tom, jak by měla vypadat, chovat se „správná žena“ a správný muž. S maskulinní rolí¹¹ se pojí veřejná sféra, prosazení se, agresivita (u mužů je potlačována emocionalita, povolené jsou spíše negativní emoce). Toto posiluje dominantnost a vážnost, protože muži vydělávají peníze a zde není místo na srandu. Feminní role je zase asociována se starostlivostí, vztahovostí, jemností, intimní sférou, ke které patří jemnější jazykové výrazy.

Z tohoto vyplývá, že role do role ženy verbální agrese nepatří. Přesto některé dívky vulgárně mluví. Používání vulgárních slov u dívek se většinou vysvětluje rebelií. Snahou provokovat okolí. Vzepření se roli „správné ženy“. Macek (2003) a Antier (2004) ovšem uvádí i jiná možná vysvětlení dívčí vulgarity.

¹⁰ Její součástí jsou i pravidla užívání sprostých slov. Ta se většinou liší pro dívky a pro chlapce.

¹¹ Uvádím pouze vlastnosti spojené s verbální vulgaritou.

Hladina hormonů zodpovědných za tělesné změny se začíná zvedat okolo osmého roku života. Viditelné změny přichází okolo jedenáctého roku u dívek, u chlapců později. Pokud tělesné změny (ve srovnání s vrstevníky) přijdou dříve u dívek, je to chápáno jako nevýhoda (ideál ženské krásy je reprezentován hubenými modelkami, bez žádných ženských linií, jejichž vzhled se blíží dětské postavě) a předčasně vyspělé dívky častěji mají nižší sebehodnocení. Oproti tomu, jak uvádí Macek (2003), chlapci, kteří vyspívají dříve, se setkávají s pozitivními ohlasy, a jejich sebehodnocení je vyšší. (Ideál mužské krásy je atletický sportovec, kterému se chlapci svým vyspíváním blíží.) Zároveň u chlapců probíhají sekundární tělesné změny více skrytě a je možné je snáze zamaskovat, aby zůstaly okolím nepovšimnuté. Díky tomu mohou dříve vyspělé dívky používat více sprostých slov, aby si tímto způsobem zajistily vyšší sebehodnocení, které se v tomto věku z velké části zakládá na hodnocení okolí.

Antier (2004) ve své knize uvádí, že agrese dívek (i slovní) v poslední době narůstá. I dívky, kterým ještě není ani deset let, dokážou být poměrně agresivní. Zvláště u nich se zvedá slovní agrese vůči rodičům. Vysvětlením může být to, že rodiče agresivitu dívek již od malička nevědomky podporují. Dívky jsou v dnešní době vedeny k nové ženské identitě, která je směsí koketnosti a emancipace. (Toto velmi dobře ilustruje panenka Barbie, která je krásná, svůdná, elegantní, ale přitom zvládá velké množství zaměstnání.) Dříve spíše potlačované maskulinní vlastnosti jsou nyní u dívek podporovány. Malá nebojácná dívka, která dříve byla odsuzována jako nevydařený chlapec, je nyní chválena a podporována s tím, že se lépe vyrovná se životem (protože má více maskulinních vlastností). A to, že používá i více vulgárních slov je pouze „vedlejší nechtěný produkt“.

Jay (2009) ve své práci uvádí, že muži (chlapci) používají mnohem častěji ofenzivní sprostá slova, jako zkurvysyn, seru na tebe, hovno než ženy (dívky). Ženy zase mnohem více a i raději, používají slova jako děvka, chcát nebo zvolání Ó můj bože. Spojení Ó můj bože, používají ženy pětkrát raději než muži a tvoří 24 % z celkového počtu nadávek a zaklení používaných ženami.

2.7. Druhy vulgárních slov

Timothy Jay (2009) uvádí tři základní druhy sprostých slov. Toto členění je vytvořeno podle situace, ve které je sprosté slovo použito. Prvním druhem jsou vulgární slova, která

jsou používána při prožívání emocionální frustrace, vzteku, agrese, beznaděje. Většinou to jsou pouhá zvolání, často i zaklení (Krucifix!, Pane bože!, To mě poser!). Dalším druhem jsou slova, která mají někoho urazit, protože ukazují na kognitivní indispozici jedince, uráží jedincovu matku, přirovnávají ho k nějakému zvířeti, nebo naznačují, že je sexuálně promiskuitní, nebo neschopný sexuálního styku (kreténe, pitomče, zkurvysyne, krávo, kurvo, impotente...). Třetím druhem sprostých slov jsou přání, aby se druhému stala nepříjemná věc (Chcípni, Poser se, Aby se ti děti do dvaceti pochcávaly...).

3. ADOLESCENCE A VULGÁRNÍ SLOVA

Ve svém výzkumu se věnuji žákům osmé třídy základní školy. Jejich věk se pohybuje v rozmezí od 13 do 15 let, přičemž více než tři čtvrtiny žáků jsou čtrnácti a patnáctiletí. Podle rozdělení, které uvádí Macek (2003), patří takto staří žáci do období adolescence, přesněji do období střední adolescence. Tato část života je velice specifická jak vývojovými úkoly (vytvoření identity, osamostatnění se od rodičů), tak tlaky, které jsou na adolescenty vyvíjeny (podřízení se autoritě ve škole a doma, podřízení se tlaku party a vrstevníků). Věnovala jsem tomuto tématu poměrně velký prostor, abych mohla dostatečně vysvětlit všechny vlivy, které na adolescenty působí.

Adolescence je částí života mezi dětstvím a dospělostí, kde probíhají bouřlivé tělesné a kognitivní změny. Toto naznačuje i samotné pojmenování období. Termín adolescence je odvozen z latinského slova *adolescere*, což znamená dorůstat, dospívat, mohutnět (Macek, 2003).

Časově by se dala situovat do druhého desetiletí života. O adolescenci by se dalo říci, že je to dospívání a mládí současně, odlišuje se od ostatních etap lidského vývoje a zároveň je vnitřně diferencovaná. Rozdělení adolescence do jednotlivých etap je více. Já se v této práci přikláním k dělení, které používá Macek (2003). Ten toto období rozděluje na: *časnou adolescenci*, která by se časově dala vymezit od 10 (11) až 13 let, dále *střední adolescenci*, která probíhá zhruba od 14 do 16 let a nakonec na *pozdní adolescenci*, vymezenou od 17 do 20 let¹².

¹² Oproti tomu Vágnerová (2000) dává přednost dělení na dvě etapy. *Pubescenci*, která trvá od 11 do 15 let a *adolescenci*, jejíž trvání je vymezeno 16 až 20 lety. Langmeier a Krejčířová (2007) toto rozdělení ještě

Adolescence byla a je chápána jako most mezi dětstvím a dospělostí. V tomto období se dokončuje tělesný růst, pohlavní dozrávání, zdokonalují se kognitivní funkce a probíhá zde intenzivní sociální učení. Ve srovnání s předchozím obdobím dětství se výrazně rozvíjejí základní schopnosti člověka jako symbolizace, anticipace, zástupné učení, sebereflexe a seberegulace (Bandura, 1986, 1989, cit. podle Janouška, in Macek 2003). Díky rozvoji seberegulace by již adolescenti měli být schopni regulovat své vyjadřování a vhodně vybírat druh slovníku, který v určité situaci použijí. Toto se týká i výběru sprostých slov. Adolescence je období experimentování a vymezování se vůči formálním autoritám, ale zároveň je zde i velmi důležitá příslušnost k vrstevnickým skupinám. Vulgárními slovy se dají vyjádřit obě skutečnosti. Použitím vulgárního slova vůči autoritě je velice silné a emotivně nabitě vyjádření odlišnosti od ní. Zároveň se jimi snadno a jasně dá vyjádřit i přínáležitosti k partě, k vrstevníkům (jsem stejná/stejný), ale zároveň se jimi potvrzuje i vlastní jedinečnost (jsem jiná/jiný).

Pro adolescenci je charakteristické, že přijímání nových rolí je vnitřně propojeno se subjektivní percepcí a hodnocením sociálních situací. To znamená hodnocení sebe v této situaci, hodnocení druhých a zároveň to, jak druzí hodnotí v této situaci mě. Díky tomuto hodnocení dochází k vytváření identity¹³. Zároveň se v průběhu adolescence vytváří sebedefinování a jedinec začíná hodnotit sám sebe. Na tento sebehodnotící vztah má veliký vliv hodnocení ostatních lidí, zvláště vrstevníků. Nenápadné uznalé pohledy, nebo poplácání po rameni je dostatečným uznáním. A právě těchto projevů uznání se dá často lehce dosáhnout použitím sprostého slova vůči autoritě, nebo i uvnitř party.

Střední a pozdní adolescence (v rozdělení podle Macka) je charakteristická větší emocionalitou, intenzivnější diferenciací pocitů a hlubším prožíváním emocí. V tomto období vznikají nové emocionální prožitky a stavy, které potřebují nové pojmenování. Ve slovníku, kterým adolescenti disponují, se často nevyskytuje adekvátní pojmenování, a proto si ho adolescenti mohou vymyslet. Nebo použít již známé slovo v novém významu. Může se stát, že jako toto slovo použijí vulgarismus.

specifikují. Pubescenci ještě dělí na *fázi prepuberty*, která trvá od 11 do 13 let a na *fázi vlastní puberty* od 13 do 15 let. Adolescenci již dále nerozdělují, ale jejím koncem označují až završení 22 let.

¹³ Vytvoření identity je vývojovým úkolem adolescence.

3.1. Teorie adolescence s důrazem na vysvětlení vulgarity

3.1.1. Teorie bouře a konfliktu

Jednou z prvních teorií o adolescenci je teorie Bouře a konfliktu od *G. S. Halla*. Ten tvrdí, že v genetické informaci člověka je zakódován celý jeho fylogenetický vývoj. Tedy, že vývoj má své naprogramované zákonitosti. To platí i o období adolescence. V adolescenci člověk prožívá divošskou fázi, plnou zvrátů a turbulencí, naplněnou oscilací mezi protiklady. A těmto zvrátům a turbulencím zároveň patří i specifický slovník překračující hranice spisovného jazyka a slovník s výrazným emočním nábojem, který koresponduje s extrémností a labilitou celého období. K vyjádření intenzivního a zcela naplňujícího prožitku, který je v tomto věku prožíván se spíše hodí: „Já jsem ale nasraná,“ než umírněné „Jsem trochu v nepohodě“. Hall líčí adolescenci jako nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v člověku (Macek, 2003).

Myslím si, že tato teorie nebere v potaz interindividuální subjektivitu. Každý člověk je jiný, jedinečný a každý prožívá adolescenci jinak. U některého se opravdu jedná o bouře a zvraty, na denním pořádku jsou hádky s rodiči. Slovník je plný vulgárních slov, která používá nehledě na vhodnost situace. Ale u jiného jedince může adolescence probíhat zcela poklidně a okolí ani nestačí zaregistrovat, že jedinec nějakou adolescencí prošel. Toto vše závisí na temperamentu jedince, jeho charakteru, prostředí, ve kterém se nachází, a také na vrstevnících a partě, se kterou se stýká.

Novější práce potvrdily tuto obecnou charakteristiku jen zčásti, neprokázaly však univerzální výskyt emočních krizí ani jejich přímou souvislost s pohlavním zráním (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006).

3.1.2. Teorie splnění vývojového úkolu

Další teorií je teorie adolescence jako času pro splnění vývojového úkolu. Vývojový úkol je zde chápán jako naplnění potřeb a očekávání společnosti. Pro naplnění tohoto úkolu nabízí společnost jedinci osvědčené vzorce chování (patterns). Při jejich odmítnutí, nebo nerespektování bývá jedinec často sankcionován. Příkladem nerespektování vývojového

úkol¹⁴ může být i používání sprostých slov ve chvíli, kdy to není úplně vhodné a společensky přijatelné (například ve škole, nebo před rodiči, prarodiči). Jedním z nejvíce rozšířených modelů, vycházejících z této teorie, je koncepce E. H. Eriksona. Podle něj probíhá ontogenetický vývoj v osmi etapách (fázích), přičemž v každé vývojové etapě vznikají nové jevy a vlastnosti, které v předcházejících vývojových etapách neexistovaly. Přejít z jedné vývojové fáze do druhé může být charakterizován pozitivním, nebo negativním výsledkem při plnění vývojového úkolu (Macek, 2003). Tyto etapy jsou vytvořeny s ohledem na biologické, psychologické a sociální vlivy, které na člověka působí po celý život, přičemž intenzita a způsob jejich působení se během života zásadním způsobem mění. Adolescence je pátým z celkových osmi stádií. Navazuje na stádia předešlá a zároveň má v sobě (zatím implicitně) zakódována další tři stádia.

3.1.3. Adolescence jako utváření vlastního vývoje

Další z teorií chápe adolescenci jako utváření vlastního vývoje. Proces vytváření identity a sebereflexe se uskutečňuje ve specifickém kulturním prostředí, které má zakódovanou svou „představu“ o adolescentovi. V této představě jsou obsaženy jak požadavky, tak nabídky. Přičemž každá součást kulturního prostředí může mít své specifické požadavky, které mohou být i protichůdné. Například rodina po jedinci chce, aby se vyjadřoval slušně, ale mezi svými vrstevníky si získá úctu tak, že bude používat sprostá slova.

Pohled na adolescenta jako na tvůrce či producenta vlastního vývoje je základem dynamického interakčního modelu, který v posledních třech desetiletích propracovává a empiricky ověřuje se svými spolupracovníky R. M. Lerner (1981, in Macek 2003). V tomto modelu jsou rozlišeny čtyři úrovně analýzy vývoje: sociokulturní, historická, psychologická a biologická. Přičemž změny na jedné úrovni ovlivňují i úrovně ostatní. Lerner určuje tři způsoby, kterými adolescent působí jako tvůrce vlastního vývoje. První úroveň je působení jedince jako podnětu pro ostatní.

¹⁴ Nerespektování vývojového úkolu je pouze jedním z vysvětlení, proč adolescenti používají vulgární slova. Jsou tu i další možná vysvětlení. Adolescenti chtějí své okolí (autority, dospělé osoby) provokovat. Nebo jsou pro ně sprostá slova již natolik přirozená, že jejich sprostý význam již nevnímají a používají je stejně běžně, jako slova jiná, nesprostá.

Díky svým specifickým vlastnostem a zkušenostem ovlivňuje adolescent/ adolescentka reakce ostatních na sebe a tyto reakce se poté stávají předmětem jeho sebereflexe. Je empiricky dokázáno (Macek, 2003), že předčasně vyspělé dívky a méně atraktivní chlapci evokují více negativních reakcí. A to jak od dospělých, tak od svých vrstevníků. S tím se následně pojí jejich nižší sebehodnocení a potřeba toto sebehodnocení zvedat. A jedním ze způsobů zvyšování si sebehodnocení může být používání vulgárních slov. Tím pádem vyšší uznání od svých vrstevníků a kamarádů. Používání vulgárních slov u předčasně vyspělých dívek a méně atraktivních chlapců může být velmi snadno vyjádřením frustrace ze svého vzhledu, nebo z negativních reakcí okolí.

Dalším způsobem, kterým adolescent působí jako tvůrce vlastního vývoje, je zprostředkování vnějšího světa. To se dá vysvětlit tak, že kognitivní a emocionální zpracování podnětů je u každého člověka jedinečné a vytváří specifické a kognitivní mapy a dále ovlivňuje chování, reagování a interakce. Protože se jedinec neustále vyvíjí a mění, bude v různém věku reagovat na stejné podněty odlišně. Například na výtku od učitele bude jinak reagovat v deseti letech a jinak v šestnácti letech. Toto se týká i používání vulgárních slov. V deseti letech se bude cítit provinile a ani ho nenapadne použít vulgární urážku proti učiteli. V šestnácti letech ho v reakci na jeho výtku pošle do určitých míst vulgárním způsobem.

3.2. Proces socializace v adolescenci a jeho vliv na používání sprostých slov

Adolescence není pouze vývojovou etapou v ontogenezi člověka, ale má i významnou společenskou hodnotu. V tomto období jedinec integruje podstatnou část sociálních rolí a to díky vytvoření nových emocionálních a kognitivních kapacit a zároveň dovedností, které si přináší z dřívějšího vývoje. Diferencovaný pohled na socializaci přinesl Z. Helus (in Macek, 2003). Určil čtyři části či aspekty socializace. Každá z nich se podílí na socializaci jedince. Prvním z nich je hodnotově normativní složka. Ta je tvořena normami, ideály a hodnotami, které společnost deklaruje. Zvláštní místo zde zastávají sociální instituce, z nichž nejdůležitější je rodina a tradiční výchovné a vzdělávací instituce. Dále by se sem daly započítat náboženské instituce, masové sdělovací prostředky, nebo sociální sítě typu facebook, twitter apod. Pokud je v rodině normou používat sprostá slova, tak pro jedince bude normální je používat i v jiných situacích (například ve škole, či před kamarády). Druhou složkou socializace je složka mezilidských vztahů. Na této úrovni dochází

k přímým mezilidským interakcím a formování vztahů. Tyto interakce jsou ovlivněny normativní složkou, aktuální situací a zároveň specifickými osobními zvláštnostmi každého jedince. Sociální komunikace ovlivňuje učení se sociálním rolím a zároveň i proces sociálního učení. Na této úrovni je adolescence prožívána nejvíce konfliktů, protože adolescence je spojena s výraznou změnou sociálních rolí. Třetí složkou je takzvaná resultativní složka systému. Čtvrtou částí je osobností složka. Zde se jedná o osobnostní charakteristiky jedince, veškeré jeho zkušenosti z dřívějších interakcí a zároveň způsob, jakým se do jedince otiskla společnost a kultura. Tato část by se dala nazvat sebepojetím nebo sebehodnocením a v komplexnějším pohledu bychom ji mohli nazvat i jako identita. Sebehodnocení je v adolescenci úzce propojeno s tím, jaké je hodnocení okolí. Jedinec se snaží chovat tak, aby byl okolím přijímán a pozitivně hodnocen. Proto, pokud je ve skupině nastavena norma, že kdo mluví vulgárně, je skupinou spíše přijímán, než ten, kdo vulgárně mluví málo, nebo vůbec, může být jedinec tlačěn sprostá slova používat. Toto se děje, pokud jedinec do podobné skupiny patří, nebo do ní patřit chce. Základním mechanismem socializace je sociální učení sociálních hodnot a norem, směřující k jejich interiorizaci. Na pomyslném konci socializace je tak zformování bytosti, která se bude i o samotě chovat tak, jako by byla pod dohledem ostatních členů skupiny (Helus, 2007). Proto jedinec může užívat vulgární slova, i když členové skupiny nejsou přítomni.

Při dysfunkci socializačního procesu v prvních letech života (selhání, nebo nepřítomnosti attachmentových osob), může dojít k citové sociální deprivaci. Jejím následkem je deprivací syndrom, který se projevuje ztrátou schopnosti vnímat lásku druhých lidí k sobě a komunikovat své city a pocity. Poté se svět může zdát nepřátelský a útočný. Jako obranu může jedinec používat zatvrzení se, jehož součástí jsou i nepřátelské útoky vůči okolnímu světu, které mohou být realizované používáním vulgárních slov¹⁵.

Důležitým nástrojem socializace je učení zpevňováním. Odměnami jsou kladné reakce okolí, které jsou vnímány jedincem jako příjemné a dané chování zpevňují. Tresty jsou reakce okolí, které jsou jedincem vnímány jako nepříjemné a dané chování oslabují. Helus (2007) v kontextu zpevňování dává možné vysvětlení, proč žák ve škole používá v komunikaci s učitelem vulgární výrazy. Žák si tímto svým chováním získává respekt a obdiv u svých spolužáků. Pozitivní zpevnění ze strany spolužáků je pro něj více, než negativní zpevnění ze strany učitele (poznámky, výhrůžky, tresty). Dalším vysvětlením může být, že se žák cítí učitelem poškozen. Tresty a špatné ohodnocení vnímá jako

¹⁵ Tato funkce vulgarity se nazývá potupující. Viz výše.

„vyhlášení války“, a proto chce učitelé oplátit stejnou mincí. Zpevněním je pro něj to, že učitele činí bezmocným, bezbranným, nedává mu možnost se nijak bránit a před celou třídou ho zesměšňuje. Posledním možným vysvětlením, který Helus uvádí je, že žák cítí nedostatek pozornosti od svých rodičů. Potíže, které vyvolává, mají u jeho rodičů vzbudit zájem. I když je tento zájem negativní, pro žáka to je dostatečné zpevnění k tomu, aby ve svém úsilí pokračoval.

Součástí procesu socializace je i osamostatnění se od rodičů. Každé dítě si hledá svůj specifický styl emancipace. Způsoby, jakými k ní dochází, jsou různé. Nejčastějším způsobem bývá až přehánění rozdílů v názorech, postojích, zájmech, které se vyskytují mezi rodiči a osobami, ke kterým se děti nyní přiklání. Často dochází k revoltě a kritice, jejíž součástí může být i slovní napadání.

Součástí socializačních činitelů jsou i masmédiá. Jmenovitě televize velmi ovlivňuje budoucí agresivitu (i verbální) dětí. Antier (2004) ve své knize uvádí průzkum pracovníků Kolumbijské univerzity, kteří zkoumali souvislost mezi délkou dívání se na televizi a spáchaným trestným činem. Téměř třetina chlapců, která se dívala na televizi více než tři hodiny denně, spáchala mezi 16. a 22. rokem života násilný čin. Chlapci, kteří se na televizi dívali méně než hodinu denně, spáchali o čtyři pětiny násilných činů méně. Přičemž chlapci se nechali ovlivnit více než dívky. Pouze 12,7% dívek, které se dívaly na televizi více než tři hodiny denně, spáchaly násilný čin. Myslím si, že stejný vliv má televize i na verbální agresivitu. Je ovšem otázkou, zda se na televizi nedívají více agresivní děti. Zároveň je velice důležité, jaké pořady děti v televizi sledují. A na to mají vliv především rodiče.

3.3. Subkultura mládeže

Díky zvyšování významu vzdělávání, výchovy a období dětství se začíná více a zřetelněji rozvíjet i fenomén nazývaný jako subkultura mládeže. Její rozvoj je markantní zvláště po 2. světové válce, kdy se mezi mladými lidmi vytváří odpor ke světu dospělých a potřeba vytvářet kulturu, která bude v opozici¹⁶. Do této subkultury dospělí zasahují pouze

¹⁶ Obecnou psychologickou zákonitostí je, že se mladí lidé snaží distancovat od světa dospělých, být v opozici. Po druhé světové válce tento fenomén ovšem narůstá. Je to zřejmě dáno i vině dospělých ze všech hrůz, které se staly za druhé světové války.

minimálně, i když od padesátých až šedesátých let vzniká specifický „průmysl pro teenagery“ (hudební, oděvní, zábavní, filmový aj.).

Vrstevníci jsou, jak uvádí I. S. Kon (2006), velmi důležitým informačním kanálem. Vrstevníci řeknou to, co rodiče nechtějí. Informují o sexu, o opačném pohlaví, ale i o vulgárních slovech. Vrstevníci trénují sebeprosazení jedince, protože jsou nemilosrdnější, než rodiče. K sebeprosazení může být důležitá i schopnost v pravou chvíli použít to právě vulgární slovo. Postupem času roste i potřeba uznání ze strany vrstevníků, které může přicházet i skrze používání sprostých slov.

Adolescentům se poskytuje velká společenská tolerance, prostor pro experimentování i moratorium. Toto ovšem může mít i negativní následky. Nepřijetí do světa dospělých a omezené pravomoci mohou vést k pocitům bezmoci, nepřijetí a omezení vlivu na širší společnost. Jediná akceptovaná činnost během dospívání je vzdělávání, které je velmi formální. Nedostatek jiných aktivit vede k hledání si jiné cesty pro formování vlastní identity. K tomuto patří i specifické způsoby vyjadřování jako odlišné oblečení, účesy, hudba a používání vlastního slangu, do kterého patří i vulgarismy.

3.4. Příčiny proč adolescenti používají specifické výrazové prostředky

Macek (2003, str. 81) ve své knize *Adolescence* uvádí tyto příčiny, proč adolescenti užívají specifické výrazové prostředky a mezi nimi i vulgarismy.

- Zkratky, zkratková slova. Jsou používána pro pocit porozumění a sounáležitosti s ostatními jedinci, kteří používají stejné zkratky (vrstevnická skupina, parta).
- Prožívání typické zkušenosti, která adolescentům připadá jako unikátní, a proto mají pocit, že v normálním slovníku pro ni výraz nemůže existovat.
- Užívání specifických výrazů, slangu a vulgarit je kritérium pro získání určitého statusu ve vrstevnické skupině.
- Užívání slangu nebo vulgárních slov slouží jako posilovače nebo zpevňovače skupinové sounáležitosti. Pokud jedinec bude v cizím prostředí a uslyší „svůj slovník“, nalézá okamžitě „spřízněnou duši“ a má možnost se rychleji seznámit.

- Slangem, nebo používáním specifických vulgarit vyjadřuje jedinec příslušnost k určité skupině a loajalitu k ní.
- Specifický slovník vyjadřuje hodnotovou orientaci a jeho užití je důležité pro předání hodnoty určitým vztahům, věcem, osobám, situacím.

I. EMPIRICKÁ ČÁST

4. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

V dnešní společnosti převládá názor, že děti mluví sprostěji, než dříve. Tyto hlasy se ozývají nejen z médií, časopisů, novin, ale i od lidí, kteří s dětmi přímo pracují. Přitom v této oblasti byly provedeny pouze tři výzkumy¹⁷, z nichž jediné bakalářská práce Hany Novotné zkoumá vulgaritu přímo ve školním prostředí. Ostatní výzkumy zkoumají vulgaritu obecně, bez zaměření se na jednotlivá prostředí, ve kterých se děti pohybují.

Tato bakalářská práce si klade za cíl rozšířit poznání o dětské vulgaritě, včetně školního prostředí. Cílem výzkumu je zmapování rozdílů v používání vulgárních slov u dětí v závislosti na prostředí, kde jsou sprostá slova užitá¹⁸, pohlaví, věku a bydliště. Zároveň výzkum zjišťuje, jaká konkrétní sprostá slova děti ve věku 13- 16 let, tj. v osmém ročníku používají. Svým zaměřením by se dala zařadit pod psychologickou disciplínu sociální psychologie. Dílčím cílem této práce je rozdělení sprostých slov podle míry vulgárnosti, kterou jim děti přiřkládají a, z toho vyplývající rozlišení, zda a jak vulgární slova používají v jednotlivých prostředích.

Výzkum sledoval následující výzkumné otázky:

1. Jaká sprostá slova žáci a žákyně osmé třídy používají?
2. Jak frekventované je užívání jednotlivých sprostých slov?
3. Dělají žáci/kyně rozdíl v užívání sprostých slov v různých prostředích?
4. Existuje rozdíl v používání sprostých slov mezi děvčaty a chlapci?

- Je rozdíl ve frekvenci a výběru vulgárních slov? (Jsou některá vulgární slova specifická pro jednotlivá pohlaví?)

5. Existuje rozdíl v používání sprostých slov podle velikosti místa bydliště?

¹⁷ Výzkum „Žákovský slang“ (2006), Výzkum Vojtěcha Franče (2009) a bakalářská práce Hany Novotné. Všechny jsou již zmíněny v úvodu.

¹⁸ V dotazníku je uvedeno prostředí, ale přesnější by bylo členění podle lidí, kteří jsou přítomni. (Rodiče, učitel, kamarádi, člověk, který se jedinci líbí a nikdo.)

- Je rozdíl ve frekvenci a výběru vulgárních slov?

6. Existuje rozdíl v používání sprostých slov mezi jednotlivými třídami? (Mluví žáci/kyně v některých třídách sprostěji než v jiných?)

7. Jaká je intenzita vulgarity jednotlivých slov podle žáků/kyň?

- Jaká slova jsou podle nich nejvíce sprostá a jaká nejméně?

5. Výzkumný soubor

Do výzkumného souboru byli vybráni žáci/kyně osmých tříd na dvou základních školách v Kaplici¹⁹, třídy tercie gymnázia v Kaplici²⁰ a jedné osmé třídy základní školy v Českých Budějovicích²¹. Základní školy v Kaplici byly vybrány z důvodu bydliště výzkumnice v Kaplici, z důvodu známosti s učiteli na těchto školách²² a tudíž předpokládané snazší komunikaci s těmito školami. Základní škola v Českých Budějovicích byla vybrána záměrně pro srovnání se školami v menších obcích.

5.1. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor se skládá ze 124 probandů ve věku od 13 do 16 let. (24 třináctiletých, 88 čtrnáctiletých, 12 patnáctiletých a 2 šestnáctiletí.) V souboru je 70 chlapců a 54 dívek. 20 probandů žije ve městě, které má více než 90 000 obyvatel 57 probandů žije ve městě, které má více než 7000 obyvatel. 1 proband žije ve městě, které má více než 4000 obyvatel. 10 probandů žije ve městě s více než 1000 obyvateli a 38 probandů žije na vesnici, která má méně, než 1000 obyvatel.

Do Základní školy Fantova chodí 51 probandů, kteří jsou zde rozděleny do tří tříd. Základní školu Školní navštěvuje 31 probandů, Gymnázium navštěvuje 26 probandů a do Základní školy Oskara Nedbala chodí 18 probandů, kteří se zúčastnili výzkumu.

¹⁹ Základní škola Kaplice, Fantova 446 a Základní škola Kaplice, Školní 226

²⁰ Gymnázium, SOŠE a SOU Kaplice, Pohorská 86

²¹ Základní škola, O. Nedbala 30

²² Pouze ZŠ Fantova 446 a Gymnázium

5.2. Stručná charakteristika jednotlivých škol

Po oslovení žádná ze škol účast na výzkumu neodmítla. Na ZŠ Fantova jsem komunikovala s panem ředitelem, a poté s paní zástupkyní, se kterou jsem domlouvala podrobnosti (kdy v jaké třídě budu dotazník rozdávat). „Fantovka“ je největší základní škola v Kaplici. Celkový počet žáků je 477. Ve třech osmých třídách je celkem 57 žáků, z toho 35 chlapců a 22 dívek. Paní zástupkyní jsem byla vždy představena vyučující, která mě uvedla do třídy. Vyučující přijímaly téma s pochopením a zájmem. Zároveň oceňovali snahu o prozkoumání tohoto tématu. Vulgaritu žáků/kyň komentovaly slovy, že v jejich třídách budu mít jistě bohatý materiál pro zkoumání. (Slíbila jsem, že jim po napsání bude práce poskytnuta.) Při příchodu do třídy mě učitel/ka vždy představili. Žáci/kyně byli zprvu otrávení, prosili učitele/ky, aby se mohli učit. Ovšem po prezentaci tématu najednou ožili a začali klást otázky.

Na ZŠ Školní jsem komunikovala s panem zástupcem ředitele, s kterým jsem domluvila termín. Ten mě poté dovedl do učebny, kde byly obě osmé třídy pohromadě, a dotazník byl zadáván v přítomnosti vyučujících. Pan zástupce si při domlouvání termínu stěžoval, že žáci/kyně jsou stále vulgárnější. „Školní“ má 339 žáků/kyň. Podrobnější informace bohužel nejsou k dispozici. Vyučující přijímali výzkum kladně, četli si dotazník, kladli otázky. Žáci se projevovali neutrálně.

Na Gymnáziu jsem komunikoval přímo s třídní učitelkou tercie. Výzkum přijímala velice kladně, měla mnoho otázek. Slíbila jsem jí, že po napsání jí bude práce poskytnuta. Při zadávání dotazníku byla ve třídě přítomna. Žáci byli již od začátku ochotní a komunikativní. O výzkum se zajímali a projevíli i zájem o jeho výsledky. Tato škola vznikla v roce 2006 sloučením Gymnázia, střední školy ekonomické a Středního odborného učiliště. Každá z jednotlivých škol ovšem zůstala ve své budově. Celá škola má 500 studentů a učňů. V části Gymnázia je 276 studentů, z toho 185 studentek a 91 studentů.

Na ZŠ O. Nedbala v Českých Budějovicích jsem komunikovala přímo s učitelkou, která mi poskytla hodinu ve své třídě. O výzkum jevila zájem a povídali jsme si o něm, během doby, kdy žáci/kyně vyplňovali dotazníky. Učitelka komentovala zvýšenou vulgaritu žáků/kyň. Během vyplňování dotazníků jednu ze žákyň popichovala: „To je něco pro Tebe, co?“ Tato škola má několik sportovně zaměřených tříd (třída, ve které probíhalo dotazníkové šetření, sportovně zaměřená nebyla). Školu navštěvuje 878 žáků.

6. Metody získávání a zpracování výzkumných dat

6.1. První část výzkumu:

Získávání dat jsem rozdělila do dvou částí. Nejdříve bylo nutné získat informace o slovech, která děti používají. Nebyla jsem si jistá, zda bych byla schopna určit aktuální zásobu vulgárních slov u žáků osmé třídy. Proto první část probíhala formou brainstormingu a skupinové diskuse v osmé třídě ZŠ Fantova. Žákům byl zadán úkol, aby vyjmenovávali vulgární slova, která používají (nikoliv, která znají). Tato část probíhala bez přítomnosti učitele.

Žáci nejprve váhali, zda mohou sprostá slova nahlas vyslovit. Proto jsem musela prolomit mlčení větou: „Já, když jsem třeba našťvaná tak používám kurva píča, a do prdele. Používáte je také?“ Poté již začali vyjmenovávat různá slova. Při tom mi velmi pomáhala dívka z druhé lavice, která žáky usměrňovala, když začali být moc hlasití a filtrovala slova. (Např.: „Káre používáš jenom ty.“) A celá třída ji respektovala.

Slova, na kterých se většina třídy shodla, že jsou sprostá, a jsou používána většinou třídy, byla napsána na tabuli. Celkem žáci určili 31 vulgárních slov²³. Tato část výzkumu proběhla v květnu 2010.

6.2. Druhá část výzkumu:

Druhá část výzkumu byla prováděna formou dotazníku, který byl vytvořen na základě získaných vulgárních slov z první části výzkumu.²⁴ Děti jmenovaná sprostá slova byla vložena do tabulky, která zahrnovala dvě dimenze, v nichž měly děti sprosté slovo posoudit. Jednou dimenzí byla frekvence, tj. slovo je užíváno nikdy, zřídka, občas, často a stále. Druhou dimenzí bylo prostředí. Vybrána byla nejčastější prostředí, ve kterých se adolescenti nacházejí, tj. doma, ve škole, mezi přáteli, s člověkem, který se jim líbí a o samotě. Na začátku dotazníku bylo podrobné vysvětlení jeho smyslu a několik osobních údajů k vyplnění. Původní dotazník byl delší a obsahoval u každého prostředí navíc i posouzení frekvence užívání jednotlivých slov. Ovšem z důvodu negativní motivace

²³ Jejich seznam je součástí příloh.

²⁴ Vzor dotazníku je v příloze D.

respondentů (byli by otráveni jeho délkou již dopředu), byl dotazník zkrácen do nynější podoby. Dotazník je uveden v příloze.

Administrace dotazníku byla prováděna vždy mnou osobně. Na začátku jsem se vždy představila a vysvětlila, proč po žácích požaduji vyplnění dotazníku. Poté byl představen dotazník a vysvětlen způsob vyplňování. Následovalo ústní zadání dalších dvou požadavků. První byl, aby u uvedených vulgárních slov žáci udělali znaménko podle jejich intenzity. U nejvulgárnějších kolečko u nejméně vulgárních křížek. Tento úkol byl napsán na tabuli. Druhé zadání vzniklo při první administraci dotazníku na ZŠ Fantova. Zde, se žáci, po přečtení seznamu vulgárních slov ozývali, že oni používají i jiná vulgární slova, než ta, která jsou vypsána v seznamu. Proto byli vyzváni, aby tato slova napsali do dolní část dotazníku. Přitom byli upozorněni, aby to byla pouze slova, která aktivně používají a ne slova, která pasivně znají. Díky tomu vznikl druhý seznam vulgárních slov, jehož součástí jsou pouze slova napsaná žáky²⁵. Tato slova již podle frekvence a prostředí neposuzovali.

První reakce po zběžném pročtení dotazníku byl smích a drobné komentáře. Např.: „Ale vždyť průser není sprostý.“ Další častá otázka byla, co zaškrtnout, když dané slovo nepoužívají. Častý smích vyvolalo slovo *koňomrd*. To bylo i jediné slovo, u kterého žáci/kyně říkali, že ho neznají.

Při vyplňování dotazníku měli žáci/kyně často tendenci sdělovat si své pocity. U většiny bylo patrné zaujetí úkolem, a proto považují získaná data za validní. Někteří dokonce brali vyplňování dotazníku velmi vážně, dopisovali mnoho dalších slov, která používají, a vyplňování dotazníku jim zabralo celých 45 minut. Pouze jeden student na základní škole mi sdělil, že žádná taková slova nepoužívá a po zbytek času si kreslil. Častý smích vyvolalo slovo *koňomrd*. To bylo i jediné slovo, u kterého žáci/kyně říkali, že ho neznají.

Dotazníkové šetření bylo prováděno v dubnu 2011. V ZŠ Fantova jsem byla s respondenty při vyplňování dotazníků sama. V ostatních školách byly při vyplňování dotazníků přítomny i učitelky, které měly v té době ve třídě výuku. Vyplňování dotazníků většinou zabralo 15-20 minut. Žáci ve všech třídách vždy ochotně spolupracovali.

²⁵ Tento seznam je součástí příloh a je rozdělen podle pohlaví respondentů, kteří tato slova napsali.

6.3. Metody zpracování dat

Pro zpracování dat byla vytvořena legenda²⁶ a veškeré dotazníky byly převedeny do elektronické podoby. Vznikla tak jedna velká tabulka, kde sloupce představovaly jednotlivé položky dotazníku a řádky jednotlivé respondenty/ky. Podle této tabulky a mých instrukcí vytvořil Petr Thür²⁷ na internetu nástroj (<http://www.tebit.cz/pj/>), prostřednictvím něhož je možné získat informace, které jsou potřeba pro vyhodnocení dotazníků. Z dat, která byla zadaná do tabulky, bylo nutné vytáhnout rozdíly mezi jednotlivci podle osobních informací, jež respondenti/ky zadávali v úvodní části dotazníku. Tento nástroj zároveň umožňuje extrahovat data po zadání více než jedné osobní informace (čtrnáctileté dívky, navštěvující ZŠ Fantova). Pomocí aplikace lze získat údaje o frekvencích na úrovni třídění prvního stupně. Pokročilejší statistické procedury (zejména testování rozdílů, korelační koeficienty a faktorová analýza) by bylo nutné provádět v druhém kroku. Z důvodu nedostatečných statistických znalostí jsem k nim nepřistoupila, což práci ochudilo. Na druhou stranu však považuji vzhledem k velikosti souboru i samotné procentuální údaje při použití jednotlivých třídících znaků za zajímavé výsledky.

6.3.1. Rozdělení vulgárních slov

Toto rozdělení vulgárních slov použitých v dotazníku, jsem provedla pro snazší zpracování výsledků výzkumu. Slova jsou rozdělena podle jejich základního významu.

1)Pojmenování zvířat

- *Vole*

2)Snížené kognitivní, nebo fyzické schopnosti a výrazy od nich odvozené

- *Kretén, Retardák (Retard), Debil, Úchyl*

- *Kripl*

3)Výrazy související se sexualitou

a)Pojmenování genitálií, jejich částí, nebo výrazy od nich odvozené

- *Čurák, Piča, Kunda, Kokot*

- *Pičus, Koňomrd*

b)Výrazy označující pohlavní akt, činnosti s ním související a slova od nich odvozená

- *Mrdat, Šukat, Prcat*

- *Vykuř, Vyliž*

²⁶ Viz příloha C.

²⁷ Bohužel nejsem ve výpočetní technice natolik zdatná, abych tento nástroj vytvořila sama.

- *Mrdka, Vojeb, Zmrd*
- c) Slova označující prostitutku
 - *Coura, Děvka, Štětka, Kurva*
- d) Označení osob podle sexuální orientace
 - *Buzerant*

4) Výrazy související s vylučováním

- a) Označení toalety
 - *Sráč, Hajzl*
- b) Označení části těla souvisejícího s vylučováním a slova od nich odvozená
 - *Doprdele*
- c) Procesy vylučování a slova od nich odvozená
 - *Nasrat*
 - *Prúser*

7. Výsledky a jejich interpretace

7.1. Výsledky

Výsledky byly zpracovány pomocí výše zmíněného nástroje. Úplné výsledky jsou uvedeny v grafech, které jsou součástí číslované přílohy 1-27. A v tabulce v příloze D.

7.1.1. Intenzita

Intenzitou v této práci označuji míru vulgarity, kterou žáci/kyně ke slovu řadí, tj. za jak moc vulgární žáci/kyně slovo považují. Probandi označovali nejvíce a nejméně vulgární slovo, přičemž mohli označit počet, který považovali za dostatečný. V nějakých dotaznících takto nebyla označena žádná slova, v některých jedno nejsprostější a jedno nejméně sprosté a v některých byla do těchto dvou kategorií rozdělena slova všechna.

Tabulka č. 1

Slovo	Četnost
Píča	53 % ²⁸
Čurák	51 %
Mrdat	39 %
Pičus	35 %
Kunda	31 %
Šukat	31 %
Mrdka	31 %
Kurva	30 %
Děvka	27 %
Kokot	26 %
Vykuř	26 %
Prcat	25 %

Jak ukazuje tabulka č. 1, za nejvíce sprostá slova žáci i žákyně považují ta, která jsou spojena se sexualitou. Tato slova používají teprve krátce, nejsou tolik zažitá a proto žákům/kyním mohou připadat vulgárnější.²⁹ Slova označující pohlavní orgány (*čurák, píča*) označila nadpoloviční většina respondentů jako nejvíce sprostá. Další slova označující pohlavní orgány (*kokot, kunda*), považují žáci/kyně také za velmi sprostá. Slova označující sexuální styk jsou žáky/němi chápána stejně sprostá, jako slova označující pohlavní orgány. Nejsprostější je slovo *mrdat*, poté slova *šukat* a *prcat*. Ze slov označujících prostitutky, jsou za nejvíce sprostá považovaná slova *děvka* a *kurva*. Za velmi sprostá jsou označena i další slova spojená se sexem (*pičus, vykuř* a *mrcka*). Mimo slov *děvka* a *kokot* považují tato slova za více sprostá dívky. Tento jev je možné vysvětlit tím, že dívky jsou v rámci genderové socializace více než chlapci vedeny k tomu, že vulgární slova se nepoužívají, že jsou špatná a pro dívky se nehodí.

U slov spojených s vylučováním je za nejvíce sprosté považované slovo *sráč* (14 %), poté *nasrat* (7 %), *doprdele* (6 %), *průser* (4 %) a *hajzl* (3 %). U slov označujících nižší kognitivní schopnosti byla jako nejvíce sprostá označena *kretén* (11 %) a *kripl* (10 %).

Tabulka č. 2

Slovo	Četnost
Průser	55 %
Doprdele	30 %
Retardák	30 %
Hajzl	29 %
Debil	26 %
Nasrat	23 %
Kripl	16 %
Kretén	15 %

Jak ukazuje tabulka č. 2, jako nejméně sprosté označili žáci/kyně slovo *průser*. Dále jako nejméně sprostá byla označena slova související s vylučováním. *Nasrat, doprdele, hajzl*. Jako nejméně sprostá byla označena i slova označující nižší kognitivní schopnosti. Z nich to je slovo *retardák* a slovo *debil*. Slova *kretén* a *kripl* již tak často označována nebyla. Slova označující nižší kognitivní schopnosti a slova související s vylučováním používají v ontogenezi vulgárních slov žáci/kyně jako první. Poté, když začínají první intimní kontakty s druhým pohlavím (nebo mají pocit, že by již měli začínat), přidávají do

²⁸ Procenta označují část respondentů, kteří dané slovo označili jako vysoce vulgární (počet takto označených slov nebyl předem omezen).

²⁹ Soudím tak podle výzkumu H. Novotné (2010), kde zjistila, že žáci/kyně ve třetí třídě používají hlavně koprolálka a slova označující nižší kognitivní schopnosti zatímco v sedmé třídě používají především pornolálka.

svého slovníku slova, která souvisí se sexem. Slova související s vylučováním a označující nižší kognitivní schopnosti žáci používají déle. Jsou na ně zvyklí. Proto je subjektivně hodnotí jako méně vulgární. Slova související se sexem se v této kategorii nedostala nad deset procent. Nejvíce označení měla slova *štětka* (13 %) a *zmrđ* (10 %). Ostatní nebyla označována téměř vůbec. (Např.: *kokot* (7 %), *děvka* (5 %), *šukat* (6 %), *mrdat* (2 %).) Veškeré výsledky jsou součástí číslované přílohy 1. a 2.

7.1.2. Frekvence používání

Tabulka č. 3

Slovo	Četnost
Doprdele	82 %
Vole	81 %
Nasrat	62 %
Debil	61 %
Píča	53 %
Kurva	50 %

Nejvíce používaná slova (bez závislosti na prostředí), jsou slova *doprdele* a *vole*. Tato slova byla v dotazníku nejvícekrát označena jako slova, která respondenti používají často nebo stále. Další vulgární slova, také uvedena v tabulce č. 3, nejčastěji označována jako používaná často nebo stále jsou slova *nasrat*, *debil*, *píča* a *kurva*. Slova *doprdele* a *vole* nejsou již mnoha respondenty chápána jako vulgární slova. Často se také stávají výstelkovými slovy v řeči. Z toho může plynout jejich velmi časté užívání ve všech zkoumaných prostředích.

Nejméně používaná slova jsou *vojeb*, *retardák*, *coura* a *koňomrd*. Kolonku „nikdy nepoužívám“ u nich zaškrtilo: *vojeb* 73 %, *retardák* 63 %, *coura* 60 % a *koňomrd* 71 % respondentů. Je možné, že tato slova mohou být používána pouze ve třídě, kde byla prováděna první část výzkumu. To ukazuje na význam třídních sociálních norem a lokálních jazykových specifik. Ta mohou zasahovat nejen výskyt samotných slov, ale také míru jejich vnímané vulgarity. Viz příloha E.

Tabulka č. 4

Slova	Žáci	Žákyně
Zmrđ	50 %	37 %
Kokot	48 %	13 %
Buzerant	39 %	28 %
Mrdka	34 %	24 %
Pičus	33 %	22 %
Sráč	27 %	11 %

Většinu slov používají žáci i žákyně v podobné frekvenci. Žáci více používají slova vyjadřující pohlavní styk (*mrdat*, *šukat*, *prcat*), také používají více slova spojená se sexem (*pičus*, *mrđka*, *vykuř*) a slova označující nižší kognitivní a tělesné schopnosti (*kretén*, *retardák*, *kripl*). V tabulce č. 4 jsou uvedena slova, která používají žáci výrazně více, než žákyně.

Žákyně používají více slova související s vylučováním (*nasrat, průser, doprdele, hajzl*), slova označující pohlavní orgány (*čurák, píča, kunda*) a slova vyliž, *čubka, děvka, debil, úchyl* a *vole*. V tabulce č. 5 jsou uvedena slova, která používají žákyně výrazně více, než žáci.

Tabulka č. 5

Slova	Žáci	Žákyně
Debil	50 %	72 %
Píča	47 %	58 %
Hajzl	33 %	52 %
Úchyl	20 %	41 %
Čubka	10 %	28 %

Toto rozdělení může být způsobeno mužským a ženským rodem vulgárních slov a jejich následnou vhodností při užívání mezi kamarády/ kamarádkami stejného pohlaví. Žáci si spíše budou nadávat do „kokotů“ a „zmrdu“ než do „čubek“. Zároveň slova hajzl, debil a úchyl budou žákyněmi zřejmě používány při hovoru o chlapcích. Je otázka, zda nepřítomnost vulgárních slov ženského pohlaví³⁰ ve výčtu chlapeckých výrazů znamená, že pro označení dívek nepoužívají vulgární slova, nebo se o nich baví méně než dívky o chlapcích.

Úplný přehled frekvencí používání jednotlivých slov, rozdělený na dívky a chlapce je součástí přílohy D.

7.1.3. Používání vulgárních slov doma za přítomnosti rodičů

Tabulka č. 6

Slova	Chlapci	Dívky
Vole	37 %	59 %
Doprdele	39 %	48 %
Průser	26 %	48 %
Debil	31 %	44 %
Hajzl	20 %	31 %
Kretén	13 %	24 %
Kurva	13 %	20 %
Kripl	16 %	15 %
Zmrd	6 %	15 %

Jak je vidět z tabulky č. 6, nejvíce používané sprosté slovo za přítomnosti rodičů, je slovo *vole*, nebo slovní spojení *ty vole*. (Několik respondentů mělo dotaz, zda výraz *ty vole* je možné v dotazníku zaměnit za *vole*.) Další slova, která respondenti doma před rodiči řeknou, jsou především slova související s vylučováním a slova označující nižší kognitivní schopnosti. Tato slova byla zároveň respondenty označena jako méně vulgární. Slovo *doprdele* je druhé, před rodiči nejvíce používané slovo. Slova *hajzl* a *průser* zazní před rodiči také často. Žáci/kyně používají

³⁰ Slovo mrdka je pohlaví ženského, ale chápu ho jako spíše vhodné pro oslovení chlapce, než pro oslovení dívky.

často i výrazy označující nižší kognitivní schopnosti (*kretén, krippl, debil*). Slova souvisící se sexem doma používá méně než 10% žáků/kyň. Pouze slovo *zmrda* a *kurva* používá více než 10 % žáků/kyň. (Kompletní výsledky jsou uvedeny v číslované příloze č. 3.) I když jsou používána velmi málo, tak je více používají dívky, než chlapci, nebo je četnost užívání stejná. Je možné, že dívky mají s rodiči důvěrnější vztah a proto si dovolí říci více vulgárních slov. Nebo se to dá vysvětlit bouřením se proti roli „správné dívky“, kterou po nich rodiče vyžadují. Skupina dívek v tomto bouření ovšem není homogenní. Dívky, které navštěvují školu Oskara Nedbala doma, ani ve škole slova, která byla označena za nejvulgárnější, vůbec nepoužívají.

Mezi velikostí místa bydliště a používání vulgárních slov doma před rodiči, nebyla nalezena žádná souvislost.³¹

Mezi jednotlivými školami malé rozdíly v používání vulgárních slov jsou. Žáci ze školy v Českých Budějovicích nepoužívají doma slova, která byla označena za nejsprostější (*píča, čurák, mrdat, pičus, kunda, šukat*). Nejvíce používané slovo *vole* je používáno hlavně žáky/němi gymnázia (62 %), poté žáky/němi ze školy v Českých Budějovicích (56 %). Ale nedá se říci, že by žáci/kyně z jedné školy používali doma více vulgárních slov než žáci/kyně z jiné školy. Viz číslovaná příloha č. 18.

V používání sprostých slov podle věku nejsou velké rozdíly. Pouze žáci/kyně ve věku 13 let používají méně slova spojená se sexem než žáci/kyně ve věku 14, 15 a 16 let. Podrobněji v číslované příloze č. 23.

³¹ Číslovaná příloha č. 8

7.1.4. Používání vulgárních slov ve škole za přítomnosti učitele/ky

Tabulka č. 7

Slova	Žáci	Žákyně
Vole	36 %	30 %
Průser	19 %	26 %
Kripl	21 %	22 %
Doprdele	20 %	22 %
Nasrat	11 %	19 %
Kretén	10 %	19 %
Kurva	11 %	17 %
Debil	13 %	15 %

Slova používaná ve škole, za přítomnosti učitele/ky jsou velice podobná jako slova používaná za přítomnosti rodičů. Podrobně jsou vypsána v tabulce č. 7. Nejvíce používané slovo je *vole*. Další nejvíce používaná slova jsou *průser* a *debil*. Obě používá 22 % žáků/kyň. I zde, stejně jako doma v přítomnosti rodičů jsou více používaná slova související s vylučováním a označující nižší kognitivní a tělesné schopnosti, než slova související se sexualitou. Z výsledků vyplývá, že učitelé/ky ve škole mají větší autoritu než rodiče doma, protože frekvence používání vulgárních slov je ve škole menší, než doma. Zároveň je možné, že normy používání vulgárních slov jsou ve škole nastaveny přísněji než doma. Nejčastěji používaná slova, související s vylučováním nebo označující nižší kognitivní a fyzické schopnosti, používají ve škole častěji žákyně než žáci. (Podrobně viz číslovaná příloha č. 4.) I zde je možné vysvětlit častější používání vulgárních slov dívkami bouřením se proti roli „správné dívky“.

Jediné slovo ve škole více používané, které souvisí se sexem, je slovo *kurva*. Ostatní slova související se sexem používá vždy v průměru 6-10 žáků/kyň. Poměr žáků a žákyní používající tato slova je vyrovnaný.

Rozdíl v používání vulgárních slov podle škol je zřejmý, ale jen mezi ZŠ v Českých Budějovicích³² a školami v Kaplici. Mezi školami v Kaplici (základními i Gymnáziem) nejsou v používání vulgárních slov ve škole významné rozdíly. Na ZŠ Č. B. jsou používána slova související s vylučováním a označující kognitivní a tělesný deficit s podobnou frekvencí jako na školách v Kaplici. Ovšem slova související se sexem se zde téměř nepoužívají. Nikdo ze žáků/kyň ve škole v Č. B. před učitelem/kou nevysloví slovo: *vyliž, vykuř, koňomrd, mrdat, šukat, prcat, štětka, čurák, piča, kunda a pičus*. Ve školách v Kaplici je téměř vždy alespoň jeden žák/kyně, kteří toto slovo před učitelem/kou, vysloví. (Viz číslovaná příloha č. 19.) Je možné, že žáci/kyně v Českých Budějovicích jsou více vedeni k respektování autorit (tato slova nevysloví ani před rodiči). Dále je možné, že na žáky/kyně v Českých Budějovicích působil fakt, že při vyplňování dotazníku byla

³² V dalším textu bude zkráceno na ZŠ Č. B.

přítomna učitelka (autorita), která působila restriktivně na přiznání všech slov před ní používaných.

Jak je zřejmé z tabulky č. 8, ve škole mluví nejsprostěji patnáctiletí a čtrnáctiletí. Patnáctiletí „vedou“ v používání slov souvisejících se sexem. Třináctiletí ve škole, stejně jako doma, nepoužívají tato slova vůbec nebo pouze 4 % z nich (jeden respondent).³³ Třináctiletí mají zřejmě stále větší respekt z autority, než jejich starší spolužáci.

Tabulka č. 8

Slovo	15-tiletí	14-tiletí	13-tiletí
Kurva	33 %	16 %	4 %
Čubka	33 %	8 %	4 %
Kunda	25 %	6 %	4 %
Mrdka	25 %	6 %	0 %
Vykuř	17 %	8 %	4 %
Mrdat	17 %	8 %	4 %
Šukat	17 %	8 %	4 %
Prcat	17 %	6 %	4 %
Píča	17 %	6 %	4 %
Čurák	8 %	7 %	4 %

Šestnáctiletí nepoužívají ve škole žádná vulgární slova. U slov, která mají souvislost s vylučováním a se sníženými kognitivními a tělesnými schopnostmi, jsou čtrnáctiletí a patnáctiletí vyrovnání. Třináctiletí je používají nejméně. (Viz tabulka č. 9.)

Tabulka č. 9

Slovo	15-tiletí	14-tiletí	13-tiletí
Kretén	17 %	15 %	13 %
Kokot	17 %	8 %	13 %
Hajzl	8 %	13 %	13 %
Vole	25 %	36 %	19 %

³³ Viz číslovaná příloha č. 24

7.1.5. Používání vulgárních slov mezi kamarády

Tabulka č. 10

Slova	Žáci	Žákyně
Dívky		
Šukat	64 %	70 %
Vyliž	59 %	70 %
Úchyl	59 %	69 %
Chlapci		
Kurva	87 %	69 %
Zmrd	81 %	67 %
Pičus	66 %	50 %
Retardák	50 %	39 %
Vojeb	47 %	30 %

Používání vulgárních slov mezi kamarády je u chlapců a dívek velmi podobné. Jak ukazuje tabulka č. 10, dívky více používají slova *šukat*, *vyliž* a *úchyl*. Chlapci používají více slova *vojeb*, *retardák*, *zmrd*, *pičus* a *kurva*. Podrobný seznam slov je k dispozici v číslované příloze č. 5. U chlapců (mimo slova *kurva*), převládají slova mužského rodu, kterými se mohou navzájem oslovovat. U dívek se dá předpokládat, že slovo *vyliž* (které používají více, než chlapci), jim je bližší než slovo *vykuř*, které představuje podobnou činnost a které je více používáno chlapci.

Ostatní slova používají chlapci a dívky stejně, nebo je rozdíl minimální. Jak ukazuje tabulka č. 11, nejvíce používaná slova jsou mezi kamarády *doprdele* a *nasrat*, dále *kretén*, *debil* a *vole*. Tato slova používají chlapci o 3%- 6% více, než dívky. Nejméně používaná slova mezi kamarády jsou *koňomrd*, *retardák* a *vojeb*.

V používání vulgárních slov mezi kamarády, nejsou podle místa bydliště téměř žádné rozdíly. Podrobně rozepsané výsledky jsou uvedeny v číslované příloze č. 10.

Rozdíly v používání vulgárních slov podle navštěvované školy jsou, mezi Základními školami v Kaplici a Gymnáziem spolu se ZŠ Č. B. Žáci/kyně Gymnázia a ZŠ Č. B. používají méně některá slova označující pohlavní styk (*mrdat*, *prcat*), slova označující prostitutky (*coura*, *štětka*), slova související se sexem (*koňomrd*, *pičus*, *mrdka*, *vykuř*) a slova označující nižší kognitivní schopnosti (*retardák*, *úchyl*). Procentuální četnosti užívání jednotlivých slov v závislosti na navštěvované škole jsou uvedeny v tabulce č. 12. a podrobně v číslované příloze č. 20.

Tabulka č. 11

Slovo	Četnost
Doprdele	85 %
Nasrat	85 %
Kretén	82 %
Debil	81 %
Vole	81 %
Vojeb	47 %
Retardák	45 %
Koňomrd	35 %

Tabulka č. 12

Slova	ZŠ č. 1	ZŠ č. 2	Gymnázium	ZŠ Č. B.
Mrdat	59%	65%	42%	50%
Šukat	71%	68%	73%	50%
Prcat	59%	71%	46%	39%
Coura	41%	68%	38%	61%
Štětka	61%	71%	46%	67%
Vyliž	57%	68%	81%	50%
Koňomrd	37%	52%	19%	17%
Pičus	71%	61%	38%	56%
Mrdka	63%	71%	42%	56%
Vykuř	63%	65%	38%	33%

V závislosti na věku, používají vulgární slova mezi kamarády nejvíce žáci/kyně, ve věku 14-ti let. Nejméně vulgárních slov používají žáci/kyně ve věku 15-ti let. A to nezávisle na druhu slova. Podrobné grafy o tomto fenoménu viz číslovaná příloha č. 25.

7.1.6. Používání vulgárních slov před člověkem, který se žákovi líbí

Tabulka č. 13

Slova	Žáci	Žákyně
Retardák	10 %	7 %
Zmrd	9 %	7 %
Debil	14 %	13 %
Děvka	7 %	6 %
Průser	16 %	13 %

Před člověkem, který se jedinci líbí, je nejpoužívanější sprosté slovo *vole*, které používá 23 % žáků/kyň. Další nejvíce používané slovo je *doprdele* (18 %) a *průser* (15 %). V tabulce č. 13 jsou uvedena slova, která používají žáci více, než žákyně. Žáci i žákyně používají se stejnou frekvencí slova *kokot*, *vykuř* a *vyliž* (všechna 9 %), *coura*, *kripl* a *pičus* (všechna 6 %). Všechna ostatní slova používají více žákyně, než žáci.³⁴

Zde je možné vysvětlit větší používání vulgárních slov u dívek jejich snahou demonstrovat chlapcům svoji nezávislost a nespávanost tradičním genderovým rozdělením.

Nejvíce vulgárních slov před člověkem, který se respondentovi líbí, říkají žáci/kyně, kteří bydlí ve městě, které má 1000-4000 obyvatel. U 21 vulgárních slov (z 31) se tito

³⁴ Graf k této kapitole naleznete v číslované příloze č. 6.

žáci/kyně vyjádřili, že by (v porovnání s žáky/němi bydlícími v ostatních městech) použili toto vulgární slovo více.³⁵ Toto se týká slov souvisejících se sexem, slov souvisejících s vylučováním a slov označujících nižší kognitivní a tělesné schopnosti. Viz číselná příloha č. 11.

Mezi navštěvovanou školou a používáním vulgárních slov před člověkem, který se respondentovi líbí, nebyl zaznamenán žádný vztah, jak je uvedeno v grafu v číselné příloze č. 21.

Tabulka č. 14

Slovo	13-tiletí	14-tiletí
Čurák	13 %	10 %
Hajzl	13 %	10 %
Zmrd	13 %	8 %
Píča	13 %	7 %
Buzerant	13 %	6 %
Děvka	13 %	6 %
Kripl	8 %	7 %
Sráč	8 %	5 %
Koňomrd	4 %	2 %
Coura	4 %	7 %
Kunda	4 %	5 %
Retardák	4 %	11 %

Před člověkem, který se jedinci líbí, používají nejčastěji vulgární slova žáci/kyně, kterým je 13 nebo 14 let. A pokud nějaké slovo používají i patnáctiletí nebo šestnáctiletí, tak třináctiletí nebo čtrnáctiletí, ho používají více. Mimo slova *průser*. Slova, která jsou uvedena v tabulce č. 14,³⁶ používají pouze žáci/kyně, kterým je 13, nebo 14 let. Je možné, že třináctiletí žáci/kyně jsou méně zkušení v oblasti sexu a nadměrné používání vulgárních slov je snahou tuto nezkušenost zakrýt.

7.1.7. Používání vulgárních slov o samotě

V používání vulgárních slov o samotě není mezi chlapci a dívkami téměř žádný rozdíl. Chlapci více používají slovo *retardák* (chlapci 17 %, dívky 4 %). Dívky více používají slova *úchyl*, *kunda*, *štětka* a *čubka*. Ostatní slova používají téměř shodně. Viz číselná příloha č. 7 a tabulka č. 15.

Tabulka č. 15

Slovo	Žáci	Žákyně
Úchyl	17%	28%
Kunda	17%	26%
Štětka	14%	26%
Čubka	9%	20%

³⁵ Podrobný komentář k tomuto jevu je v kapitole „Diskuze“.

³⁶ Frekvenci používání vulgárních slov před člověkem, který se jedinci líbí u patnáctiletých a šestnáctiletých je možné nalézt v příloze č. 26.

Nejvíce používaná vulgární slova o samotě (obecně) jsou *doprdele, vole, kurva* a *kretén*. Poté dále *debil, hajzl, píča, průser, nasrat* a *kokot*.

V používání vulgárních slov o samotě, nejsou významné rozdíly podle místa bydliště. Podrobně je to rozepsáno v grafu, uvedeného v číslované příloze č. 12.

Podle navštěvované školy není rozdíl v používání slov souvisejících s vylučováním, ani slov označujících nižší kognitivní schopnosti. Rozdíl je v používání slov souvisejících se sexem. Slova související s pohlavním stykem a některá další, používají hlavně žáci/kyně na ZŠ č. 1. Např.: *mrdat, šukat, prcat, píča, vojev, pičus, mrdka* a *vykuř*. Viz tabulka níže a číslovaná příloha č. 22.

Tabulka č. 16

Slovo	Četnost
Doprdele	49 %
Vole	43 %
Kurva	39 %
Kretén	36 %
Debil	31 %
Hajzl	30 %
Píča	30 %
Průser	30 %
Nasrat	29 %
Kokot	29 %

Tabulka č. 17

Slovo	ZŠ č. 1	ZŠ č. 2	Gymnázium	ZŠ Č. B.
Mrdat	10 %	26 %	8 %	11 %
Šukat	14 %	26 %	8 %	11 %
Prcat	14 %	23 %	8 %	11 %
Píča	29 %	39 %	23 %	22 %
Vojev	12 %	19 %	8 %	11 %
Pičus	14 %	26 %	12 %	6 %
Mrdka	10 %	23 %	12 %	11 %
Vykuř	16 %	23 %	8 %	11 %

I o samotě mluví třináctiletí a čtrnáctiletí vulgárněji než patnácti a šestnáctiletí. Pouze slovo *štětka* používá více patnáctiletých, než třináctiletých a čtrnáctiletých. Třináctiletí používají více slova související se sníženými kognitivními schopnostmi a slova související s vylučováním, jako *sráč, hajzl, debil*. Zde není třeba, aby dokazovali svou „vyspělost“ používáním slov souvisejících se sexem, proto používají slova, která jsou pro ně přirozenější a více zažitá (viz výše). Čtrnáctiletí používají více slova související se sexem. Výjimkou jsou *čurák* a *píča*, které používají více třináctiletí. Toto je dokumentováno v tabulce č. 18 a v číslované příloze č. 27.

Tabulka č. 18

Slovo	13-tiletí	14-tiletí	15-tiletí	16-tiletí
Štětka	4 %	23 %	25 %	0 %
Srač	29 %	24 %	0 %	0 %
Hajzl	42 %	28 %	17 %	0 %
Debil	38 %	31 %	17 %	0 %
Čurák	38 %	25 %	8 %	0 %
Píča	33 %	32 %	8 %	0 %

7.1.8. Vliv třídy na používání vulgárních slov

Vliv třídy byl zkoumán pouze ve třech osmých třídách na ZŠ č. 1, protože se zde předpokládá podobné nastavení norem v rámci školy a téměř stejní vyučující. Odlišnosti mezi třídami by tedy naznačovaly silný vliv sociálních norem daného kolektivu. Z dat vyplynulo, že třídní kolektiv má vliv na užívání slov ve specifických prostředích. Třída nemá vliv na používání vulgárních slov, pokud je žák/kyně s kamarády. Pokud je žák/kyně s člověkem, který se mu/jí líbí, je vliv třídy jen malý. Třída má ovšem velký vliv na používání vulgárních slov doma, ve škole a o samotě.

Pro zjednodušení byly třídy očíslovány. Žáci/kyně z třídy č. 1 používají nejméně vulgárních slov. A to jak doma, tak ve škole a i o samotě. Žáci/kyně ze třídy č. 2 používají více vulgárních slov doma a ve škole. O samotě ovšem používají ze všech sledovaných tříd vulgárních slov nejvíce. A třída č. 3 používá nejvíce vulgárních slov doma a ve škole.³⁷ Je možné, že ve třídě č. 2 je upřednostňována funkce vulgarismů psychohygienická a ve třídě č. 3 funkce sociální.

7.1.9. Připsaná slova

Těmito slovy se myslí výrazy, které jsou žáky/němi aktivně používané, ale chyběly ve výčtu zadaných slov, proto je žáci/kyně do seznamu dodatečně připsali. Celkem bylo dopsáno 119 slov. Některá slova byla napsána několikrát. Různých slov bylo dopsáno 90. V dopsaných slovech převažovala pornolálíka. Žáci dopsali 32 dalších slov, z toho 21

³⁷ Podrobně viz číslovaná příloha č. 13. - 17.

pornolálik. Žákyně dopsaly 60 slov, z toho 30 pornolálik. V pornolálicích převažovala slova označující homosexuály (12 slov). Označení pro pohlavní orgány bylo již vypsáno méně (6 slov), stejně jako slov se sexem souvisejících (7 slov). Podrobný výčet viz příloha.

7.2. Hlavní výzkumná zjištění a jejich interpretace

Žáci/kyně přikládají různým slovům různou míru vulgárnosti. Jako nejvíce vulgární slova, chápou slova spojená se sexem a pohlavními orgány, jako nejméně vulgární byla označena slova spojená s vylučováním, označující nižší kognitivní schopnosti a slovo vole. Nejvíce používaná slova jsou *doprdele* a *vole* (*ty vole*), která byla zároveň označena jako jedna z nejméně sprostých. Obecně jsou více používána slova, která byla označena jako méně vulgární.

Vulgární slova se podle významu, míry vulgárnosti, uživatele a prostředí, kde jsou používána, rozpadají do několika skupin. Podle významu je dělení provedeno výše. Míra vulgárnosti koresponduje s rozdělením podle významu. Jak bylo výše zmíněno, jako nejvulgárnější jsou chápána slova související se sexem. Podle jedince, který slovo použije, je možné vulgární slova rozdělit na „dívčí“ a „chlapecká“. Přičemž chlapecká i dívčí označují hlavně oslovení nebo pojmenování mužského rodu. Ve škole i doma jsou nejvíce užívaná slova *doprdele*, *vole*, *průser*, *debil*, *kretén* a *nasrat*. Ta jsou téměř totožná se slovy, zařazenými do kategorie slov používaných převážně dívkami.

Prostředí doma a ve škole je, co se týče používání vulgárních slov, velmi podobné. Jsou zde používána spíše slova související s vylučováním a označující nižší kognitivní schopnosti. Z výsledků používání jednotlivých slov v různých prostředích vyplývá, že dívky používají více vulgárních slov doma, ve škole a za přítomnosti osoby, která se jim líbí. A tato slova (málo vulgární a dívčí), tvoří většinu slov, která jsou doma a ve škole používána. O samotě a mezi kamarády je rozdíl v používání vulgárních slov mezi dívkami a chlapci minimální. Podle části dotazníku „frekvence“, používají dívky častěji slova, která byla označena jako slova s nižší intenzitou vulgárnosti (mimo slov *píča* a *čurák*). Dívky používají více i slova, která podle výsledků vyšla jako nejvíce používaná vulgární slova (bez závislosti na prostředí). Těmi jsou *doprdele* a *vole*. Slovo, které dívky používají výrazně ve všech prostředích, je slovo *úchyl*. Je možné, že chlapci používají vulgární slova s větší frekvencí (proto se zdá, že jsou více vulgární). Dívky používají více různých slov

(je u nich větší variabilita).³⁸ Žákyně přisuzují sprostým slovům větší míru vulgárnosti než chlapci. Z toho se dá usuzovat, že pokud dívka řekne slovo, tak ho myslí více vulgárně než chlapec.

Podle místa bydliště nebyl zjištěn rozdíl v používání vulgárních slov mezi kamarády a o samotě. Žáci/kyně, kteří žijí ve městě, které má nad 90000 obyvatel, nepoužívají ve škole ani doma slova, která souvisí se sexem. Je možné, že ani rodiče těchto žáků/kyň nepoužívají vulgární slova související se sexem, tudíž žáci/kyně se je nemají kde naučit.

Zvýšené množství vulgárních slov vyslovovaných před člověkem, který se jedinci líbí od respondentů bydlících ve městě s 1000 až 4000 obyvateli by se dalo vysvětlit specifickostí města, které do této kategorie náleželo. Jedná se o Dolní Dvořiště, které je hraničním přechodem s Rakouskem, kde se soustřeďují night cluby orientované na rakouské občany. Zároveň prostitutky nabízí své služby na silnici, která vede z Dolního Dvořiště do Kaplice a po které musí žáci/kyně denně dojíždět do školy. Je možné, že tato otevřená manifestace sexu a denní konfrontace se sexualitou, otupuje význam vulgárních slov. Zároveň ukazuje sex jako něco veřejného a vulgárního. Proto mohou mít žáci/kyně bydlící v Dolním Dvořišti pocit, že vulgární slova k sexu a intimním chvílím patří.

Rozdíly v používání vulgárních slov podle navštěvované školy jsou pouze u výrazů, které mají souvislost se sexem. Doma a ve škole slova související se sexem používají žáci/kyně ze škol v Kaplici téměř shodně. Žáci/kyně ze školy O. Nedbala je nepoužívají vůbec. Je možné, že na škole O. Nedbala jsou normy používání vulgárních slov nastaveny přísněji, než na ostatních školách zařazených do výzkumu. Také je možné, že žáci školy O. Nedbala jsou vedeny k větší sociální citlivosti a lépe analyzují situace, kdy je vhodné vulgární slovo použít a kdy ne. Mezi kamarády je používají méně žáci/kyně z Gymnázia a ze školy O. Nedbala. A o samotě je používají výrazně více žáci/kyně ze ZŠ Školní než z ostatních škol.

Věk žáků/kyň hraje důležitou roli v používání verbální vulgarity. Doma za přítomnosti rodičů a ve škole za přítomnosti učitele/ky používají vulgární slova hlavně čtrnáctiletí a patnáctiletí. Je možné, že třináctiletí více respektují autoritu, protože používají vulgární slova v těchto prostředích jen omezeně. A pokud vysloví vulgární slovo, tak je to spíše slovo, které bylo označeno za méně vulgární. Zároveň je u nich vidět nejistota

³⁸ Toto bohužel nemůžu zcela potvrdit, protože z motivačních důvodů respondentů, byl dotazník zkrácen o frekvence četnosti používání slov v jednotlivých prostředích.

v oblasti intimních vztahů a sexu způsobená malými zkušenostmi, protože před člověkem, který se jim líbí, používají vulgární slova související se sexem značně více než jejich starší spolužáci.

Vliv třídy na používání vulgárních slov doma, ve škole a o samotě je velký. Používání vulgárních slov doma a ve škole, je provázáno s chápáním a respektováním autority rodiče, nebo učitele/ky. Je zřejmé, že pokud je ve třídě několik jedinců, kteří mluví vulgárně a mají vliv na ostatní žáky/kyně, mohou strhnout celou třídu, která převeze normy používání vulgárních slov několika dominantních žáků/kyň. Ve třídě, která používá nejvíce vulgárních slov doma a ve škole, se mi pracovalo nejhůře. Žáci/kyně byli velice neukázněni a nebylo možné je utiшит. Používali vulgární výrazy mezi sebou navzájem, několikrát se i v mojí přítomnosti uhodili. Když jsem jim řekla, aby připsali slova, která používají a nejsou v seznamu, brali to jako výzvu. Ně kterým žákům trvalo celou vyučovací hodinu, než si rozpomněli na všechna slova, která chtěli připsat. Ostatní žáci si z nich dělali srandu, že jsou pomalí, ale zároveň jim koukali pod ruce a uznale komentovali množství připsaných vulgárních slov. Z toho vyvozují, že používání vulgárních slov se mezi nimi stalo jakousi prestiží. Zároveň se u nich zmenšila psychohygienická funkce vulgárních slov a převládla funkce sociální³⁹.

8. Diskuze

Již několikrát jsem ve své práci zmiňovala, že společnost je vulgárnější, než bývala dříve. To dokazuje i Jay (2009) zmapováním nárůstu výskytu vulgárních slov ve filmech. Tím pádem je logické, že vulgárnější jsou i adolescenti. Bohužel pro nedostatek výzkumů nelze přesněji říci, jak vulgarizace projevu u adolescentů postupuje a k ní vůbec dochází. Je možné, že adolescenti používají slova stále v podobné frekvenci. Pouze se rozšířila prostředí, kde se odváží vulgární slovo říci. Dříve rodiče více dbali na přísnou výchovu a říci před nimi např. „Jdi do prdele!“, bylo téměř nemyslitelné. Nyní s liberalizací výchovy, která ovšem postupuje v každém prostředí jinak rychle, mají děti (i adolescenti) k rodičům blíže a rozsah slov, za která následuje trest, se zmenšil. Proto je možné, že mezi kamarády

³⁹ Toto jsem vysoudila proto, že tato třída používá nejvíce vulgárních slov doma a ve škole, kde jsou přítomni i jiné osoby a používáním vulgárních slov si jedinci zvyšují svůj status ve skupině. Ovšem o samotě, kde se dá předpokládat, že vulgární slova mají především psychohygienickou funkci, je používají jen zřídka. O samotě používají vulgární slova mnohem více žáci ze třídy označené číslem 2.

a o samotě je frekvence a rozsah používání vulgárních slov stále obdobný. Změnilo se ale to, že adolescenti začali používat vulgární slova i před autoritami.

S tvrzením, že společnost je vulgárnější ovšem můžeme polemizovat. Jak se ve výzkumu ukázalo, nejpoužívanější vulgární slova jako *vole*, *doprdele* nebo *průser*, žáci/kyně již z větší části za vulgární téměř nepovažují. Tudíž když je použijí, není to se záměrem být vulgární a ani sami žáci/kyně nemají pocit, že právě byli vulgární.

Je zřejmé, že žáci/kyně mají větší respekt z učitelů a instituce školy jako takové, než z rodičů. Toto je spojeno s již výše zmiňovanou liberalizací výchovy, která v rodině postupuje rychleji, než ve škole. Učitelé jsou považováni za větší autority, proto před nimi žáci/kyně používají méně vulgárních výrazů, než před rodiči. Je možné, že na menší počet vulgarizmů mají vliv i tresty, kterými učitelé disponují. (Poznámky, dvojky z chování.) Zároveň ve škole učitelé sprostě nehovoří, protože škola je pro ně veřejným prostorem, kde jsou nastaveny určité normy a kde se musí ovládat. Pro rodiče je domov bezpečným prostorem, kde mohou své emoce svobodně prožívat a nemusí se v používání vulgárních slov kontrolovat tolik jako učitelé ve škole. Děti tudíž mají doma vzory mluvící více vulgárně (rodiče), než vzory ve škole (učitele).

Podle literatury, kterou jsem měla možnost nastudovat, vycházelo, že chlapci používají vulgární slova podstatně více než dívky (např. Antier 2004). Toto stanovisko potvrzuje ve své práci i Novotná (2010)⁴⁰. Ovšem z mého výzkumu vyplývá, že dívky používají vulgární výrazy téměř stejně často jako chlapci a v některých prostředích dokonce více než chlapci. Vulgární výrazy používají více doma, za přítomnosti rodičů, a před člověkem, který se jim líbí. V ostatních prostředích jsou poměry používaných slov téměř vyrovnané.

Je možné, že protikladné výsledky mého výzkumu vyplývají z metodologického nedostatku, který spočíval v tom, že v části, kde žáci/kyně vyplňovali používání vulgárních slov v různých prostředích, nebyla uvedena frekvence. Proto je možné, že žáci- chlapci používají méně variabilní slovník (mají menší pestrost vulgárních slov), ale zase tato slova používají častěji, proto jsou společností chápáni jako více vulgární. Tuto teorii potvrzuje i to, že chlapci vypsali méně vulgárních slov, která používají, ale nejsou v seznamu než

⁴⁰ Ta ovšem ještě dodává, že v jejím výzkumu mohl hrát velký význam stud (semistrukturované interview pro zjištění používání vulgárních slov. V mém výzkumu byla zaručena větší anonymita respondentů, proto je možné, že se dívky nestyděly uvést pravdivé údaje.

dívky. Chlapci připsali 32 slov, zatímco dívky 60, což je téměř dvakrát tolik. Je možné, že dívky jsou ve vymýšlení vulgárních slov a jejich používání kreativnější než chlapci. Také je možné, že dívky chápaly vypsání dalších vulgárních slov jako úkol, který je nutné splnit.

Používání vulgárních slov u dívek se nejčastěji vysvětluje vzpourou proti roli správné ženy, kterou po nich společnost vyžaduje (Smetáčková, 2009). Vzpoura nebo bouření je jev v procesu socializace genderové role „správné dívky“, který se nemusí objevit u všech dívek. Vzpoura umožňuje přijmout z role pouze část, s kterou dívka souhlasí. Je to možnost vymezit se proti celé roli, nebo její části. A toto umožňují i vulgární slova.

Toto se potvrdilo i v mém výzkumu. Dívky používají vulgární slova (více než chlapci) v situacích, kde je na ně nejvíce tlačeno, aby svou genderovou roli dodržovaly. Před rodiči, kteří do nich vkládali základy genderového rozdělení a kde se různé role chlapců a dívek významně projevují (dívka vaří s matkou, chlapec opravuje zásuvku s otcem). Dále před chlapci, kteří se jim líbí a ve škole. V těchto chvílích je role správné ženy/dívky nejvíce zřejmá. Proto je možné se proti roli „správné ženy“, v těchto chvílích, nejvíce bouřit. Je ovšem otázka, zda to tak vnímají i samy dívky.⁴¹

Dívky svou vulgaritou bourají zažitě stereotypy o něžných a tichých holčičkách. I já sama jsem si během výzkumu uvědomila, že mám tento stereotyp zažitý. Již při zběžném pročítání dotazníků jsem intenzivněji reagovala na zvýšenou vulgaritu u dívek. U chlapců jsem naopak reagovala intenzivněji, pokud bylo v dotazníku uvedeno, že téměř žádné vulgarismy nepoužívají. Zároveň jsem měla tendence ve výsledcích vyzdvihnout vulgaritu dívek a dávat jí větší prostor, protože jsem měla pocit, že u chlapců je vulgarita normální a očekávaná. Také jsem sama zkoušela užívat vulgární slova v různých situacích a sledovala reakce okolí.

Výzkum ukázal, že na používání vulgárních slov mají velký vliv vrstevníci. Těmito vrstevníky jsou myšleni spolužáci. Jak ukazuje kapitola „7. 1. 9. Vliv třídy na používání vulgárních slov“, je velmi důležité jaké normy jsou v jednotlivých třídách nastaveny. Pokud je ve třídě jeden nebo více jedinců vulgárně mluvících, kteří mají vliv a jsou respektováni ostatními, tak bude vulgárně mluvit i většina ostatních žáků/kyň ve třídě. Tyto normy se ve třídě zřejmě vytváří spontánně a formální normy prosazované na celé škole na ně mají minimální vliv. Je možné, že v době, kdy se normy začaly ustanovovat, nebyl učitel/ka dostatečně důrazný/á v prosazování formálních pravidel a norem.

⁴¹ Toto se nedá tvrdit zcela jistě. Bylo by nutné na toto téma udělat nový výzkum.

Vrstevníci mají zároveň i vliv na chápání míry vulgárnosti u jednotlivých slov. Spolužáci nemusí mít vliv pouze na frekvenci používání vulgárních slov, ale i na výběr jednotlivých slov. V různých třídách mohou být používána velmi často specifická slova, která se v jiných třídách používají pouze sporadicky.

V tomto výzkumu se potvrdila tendence, kterou zachytila ve svém výzkumu Hana Novotná (2010). Žáci/kyně během vývoje zásoby vulgárních slov prochází stádií, ve kterých se střídá používání koprolálik a pornolálik. Novotná ve své práci uvádí, že žáci/kyně ve třetí třídě používají více koprolálik a žáci/kyně v sedmé třídě používají více pornolálik. V mém výzkumu používají třináctiletí ve větší míře koprolálik a patnáctiletí používají více pornolálik. Nárůst užívání pornolálik tedy představuje trend, který nesouvisí pouze s přesunem z mladšího školního věku do vrcholné adolescence, nýbrž obecně s dospíváním.

Tato tendence starších užívat více pornolálik platí ve všech prostředích (doma, ve škole, mezi kamarády a o samotě), kromě prostředí, ve kterém se vyskytuje osoba, která se jedinci líbí. Zde používají starší žáci méně vulgárních slov a mladší žáci více vulgárních slov. To by se dalo vysvětlit tím, že žáci/kyně ve věku třinácti let ještě nemají tolik zkušeností se sexem a proto si nadměrným používáním vulgárních slov se sexuální tematikou dodávají odvahy a reprezentují se jako, v této oblasti, velice zkušení. Dále to je způsobeno velkou nejistotou a strachem z neznáma (sexu).

Novotná (2010) zároveň uvádí, že se mění poměr používání koprolálik a pornolálik. Je historicky dáno, že v Českých zemích se více používají koprolálik (Kramulová, 2009). Toto se ale nyní zřejmě začíná měnit. 19 slov z 31, která byla posbírána v první části výzkumu, jsou pornolálik. Slova, která žáci/kyně dopisovali (která používají, ale mezi 31 slovy zadanými nejsou), jsou také z velké části pornolálik.

Preference pornolálik v tomto období může vycházet ze zvýšeného zájmu o sex. V adolescenci obvykle přichází první sexuální zkušenosti. I. Langmeier a D. Krejčířová (2007) uvádí, že první zkušenosti s heterosexuálními styky obvykle přichází mezi 14 a 16 rokem. S nově objevujícími se zkušenostmi přichází i potřeba tyto zkušenosti pojmenovat. Sex a intimní vztahy jsou pro adolescenty důležitou částí sociálního života a proto i častým námětem hovoru. Zřejmě z toho důvodu jsou vulgární slova související se sexem tak často používána.

Při zpracovávání dat se slova rozpadala do čtyř různých celků, které jsou uvedeny výše v kapitole „6. 3. 1. Rozdělení vulgárních slov“. Třídění vulgárních slov, které vytvořil Jay (2009) nebylo při třídění slov použito. Většina v první části sebraných slov spadala do kategorie slov, která mají někoho urazit poukázáním na jeho slabé stránky. Proto by bylo toto třídění nepřínosné.

Již jsem výše uvedla, že většina slov souvisejících se sexem byla respondenty označena jako více vulgární, než slova z ostatních skupin. Tento jev se dá vysvětlit postupně narůstajícím zájmem žáků/kyň o sex a intimní sblížení s druhým pohlavím. Spolu s tímto zájmem přichází i větší zájem o slova související se sexem. S tím souvisí i strach a nejistota a z toho plynoucí zvýšené používání vulgárních slov souvisejících se sexem ve věku třinácti let.

Slova související s vylučováním, slova označující nižší kognitivní schopnosti a pojmenování zvířat byla respondenty označena jako méně vulgární, některé slova již respondenti za vulgární téměř nepovažují. Tato slova jsou spíše používána dívkami a v situacích, kde není používání slov společností zcela akceptováno.

Tato práce nastínila další směry, kterými by se mohl ubírat pozdější výzkum vulgarity. Jak se vyvíjí používání vulgárních slov? Kdy nastává období „zlomu“ a jedinci začínají upřednostňovat pornolárika před koproláliky. Bylo by jistě zajímavé věnovat se hlouběji intenzitě jednotlivých vulgárních slov. Zjistit podrobněji míru vulgarity přiřkládanou jednotlivým slovům a díky tomu určit slova, která již nejsou považována za vulgární. Další pomyslnou sledovanou linií výzkumu by mohla být dívčí vulgarita. Je používání vulgárních slov u dívek opravdu bouřením se proti roli „správné dívky“? Jsou nějaké dívky, které se proti této roli nebouří? Jaký je rozdíl v používání vulgárních slov (pokud nějaký je), před otcem a matkou/ učitelem a učitelkou?

Zároveň by na data sebraná dotazníky bylo užitečné aplikovat sofistikovanější statistické metody než jen třídění prvního řádu, tj. frekvenční tabulky. Bylo by přínosné použít faktorovou analýzu pro vyhledání typů slov, která mají něco společného nikoliv jen z hlediska obsahu, ale i z hlediska žákovských odpovědí, nebo testování statistické významnosti rozdílů v odpovědích dívek a chlapců.

V tomto dotazníku byla analyzována slova, která jedna třída žáků označila za vulgární. Respondenti poté v dotaznících vyplňovali slova, o kterých někdo jiný řekl,

že jsou vulgární. Chápání vulgarity je velmi specifické. Každý považuje za vulgární jiná slova. Proto je možné, že i když bylo zadání pracovat s vulgárními slovy, tak někteří respondenti pracovali s pro ně normálními nesprostými slovy. Přesnější by bylo, kdyby respondenti mohli vybrat ze seznamu slova, která by považoval za vulgární a poté pracoval pouze s nimi.

9. Závěr

Tento výzkum, tak jak si stanovil, zmapoval používání vulgárních slov u žáků/kyň osmé třídy základní školy. Zodpověděl položené výzkumné otázky a nastínil možnosti dalšího možného vývoje v oblasti vulgarity.

Sebraná vulgární slova se liší podle intenzity, podle toho, zda je používají více dívky, nebo chlapci i podle toho, v jakých prostředích jsou používána. Nejpoužívanější slova, bez závislosti na místě, uživateli nebo intenzity byla zároveň označena jako nejméně vulgární. Takže je možné, z pohledu žáků/kyň, že tato slova přestala být chápána jako vulgární. Stala se tak běžná, že ztratila svůj vulgární význam.

Používání vulgárních slov v jednotlivých prostředích se opravdu liší. Žáci/kyně používají v každém prostředí vulgární výrazy v jiné frekvenci. Doma a ve škole jsou spíše používána slova označena respondenty jako méně vulgární. S kamarády jsou používána všechna slova a to ve velmi vysoké frekvenci. S člověkem, který se jedinci líbí, nejsou vulgární slova používána téměř vůbec. O samotě jsou také používána jen málo. Z velkých rozdílů mezi užíváním vulgárních slov s kamarády a o samotě se dá usuzovat, že v období adolescence plní vulgární slova více sociální funkci než funkci psychohygienickou.

Rozdíl používání vulgárních slov u žáků a žákyň je zřejmý, stejně jako u navštěvované školy a různého věku. Zároveň mají na používání vulgárních slov velký vliv vrstevníci- spolužáci. Vrstevníci mají vliv i na nastavení norem používání vulgárních slov. Rozdíl podle místa bydliště je minimální. Velikost města, ve kterém žák/kyně bydlí, nemá na používání vulgárních slov téměř žádný vliv.

V dalším výzkumu by bylo jistě zajímavé a přínosné zaměřit se na vulgaritu dívek a jejich bouření se proti roli „správné ženy“. Zjistit, nakolik je tato skupina dívek jednotná a zda existuje skupina, která se proti této roli nebouří. Zároveň by bylo možné prozkoumat i

homogenitu chlapců a jejich přijetí/ nepřijetí role „správného muže“, co se používání vulgárních slov a vulgarity týče.

Během času, který jsem věnovala této práci, se můj postoj k vulgaritě změnil. Ze začátku jsem měla pocit, že vulgaritu chápu a dokážu se o ní otevřeně bavit. První kontakt se žáky mě ovšem vyvedl z omylu. Proto jsem se k ní poté pomalu snažila nalézt cestu, učila se beze studu vyslovovat vulgární slova před jinými lidmi. Začala jsem si více všimnout vulgárního chování ve společnosti. Začala jsem být více citlivá na vulgární slova v lidském projevu. Tento výzkum mi pomohl stát se k vulgaritě opravdu otevřenou, respektovat ji a uznávat ji.

Vulgarita byla, je a bude součástí lidského života. Je neodmyslitelným psychohygienickým nástrojem, obranou proti útočnickům, efektivním pomocníkem humoru, důležitým faktorem v sociálních vztazích. Proto si myslím, že by si zasloužila více pozornosti. Nejen v médiích jako reakce na stížnosti učitelů, ale i na poli akademickém jako předmět výzkumu.

LITERATURA

- ANTIER, E. *Agresivita dětí*. Praha: Portál, 2004 ISBN 80-7178-808-2
- AITCHISON, J. *Whassup? Slang and swearing among school children*. Education Review; Autumn 2006, Vol. 19 Issue 2, p18-24, 7p
- BRADNOVÁ, H., FEJTEK, P. *Ilustrovaná encyklopedie A-I*. Praha: Encyklopedický dům, 1995 ISBN 80-901647-9
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000 ISBN 80-7178-303-X
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007 ISBN 978-80-247-1168-3
- JAY, T. *The Utility and Ubiquity of Taboo Words*. Perspectives on Psychological Sciences. 2009, Volume 4 — Number 2
- KARSTEN, H. *Ženy-Muži. Genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006 ISBN 80-7367-145-X
- KON, I. S. *Kapitoly z psychologie dospívání*. České Budějovice: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986 ISBN 4-11-18/1
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2007 ISBN 80-247-1284-9
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003 ISBN 80-718-747-7
- MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009 ISBN 978-247-2310-5
- SMETÁČKOVÁ, I., BRAUN, R. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: Úřad vlády české republiky, 2009 ISBN 978-80-7440-016-2
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000 ISBN 80-7178-308-0
- VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006 ISBN 80-7044-808-3

Tištěné seriálové publikace:

- KRAMULOVÁ, D. Vulgarita: užíváme je rádi a stále častěji. *Psychologie dnes*, 2009, roč. 15, č. 1.

Internetové zdroje:

- FRANČE, Vojtěch. *Výzkum na téma vulgarismy v ČR* [online]. 2009. 2009 [cit. 2010-03-30]. Grafologie a Psychologie. Dostupné z WWW: <<http://ografologii.blogspot.com/2009/10/vyzkum-na-tema-vulgarismy-vcr.html>>.
- MLČOCH, Zbyněk. *MUDr. Zbyněk Mlčoch* [online]. Listopad 2009, [cit. 2010-03-01]. Co dělat, když dítě mluví sprostě. Dostupné z WWW: <http://www.zbynekmlcoch.cz/info/rodice_a_deti/co_delat_kdyz_dite_mluvi_sprostete_vulgarita_deti_a_rady_jak_situaci_vyresit.html>
- TVARŮŽKOVÁ, L. ; LUDVÍKOVÁ, V. O hubách nevymáchaných. *CS magazín* [online]. Říjen 2004, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <http://www.cs-magazin.com/2004_10/view.php?article=articles/cs0410113.htm>.
- Žákovský slang [online]. 2006. 2006 [cit. 2010-03-29]. Žákovský slang. Dostupné z WWW: <<http://www.zakovskyslang.dbm.cz/tisk02.asp>>
Vevera J., Černý M., Král P., *Agrese a násilné chování*. 2011 Dostupné z WWW: <<http://www.zdn.cz/clanek/postgradualni-medicina/agrese-a-nasilne-chovani-457912>>.